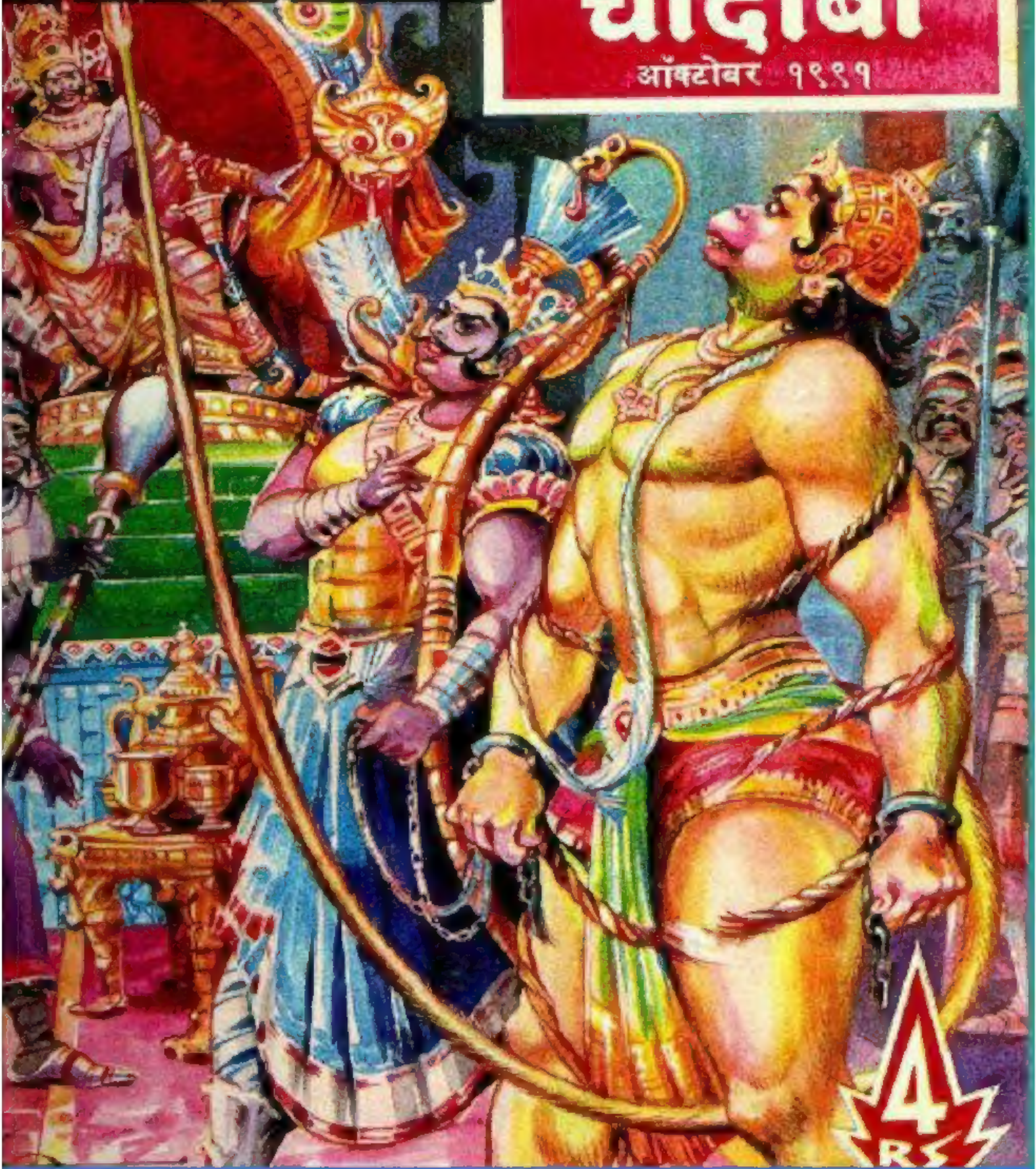

चांदोबा

ऑक्टोबर १९९१

क-क-क-क-क...
भारतासो भागक्या स्वादाले,
कलईकार स्वप्नमधुर चॉकलेट

कॅम्पको त्रीमी मिलक चॉकलेट
सर्वोत्तम एकस्पेर्ट कॅम्पिलिटो
कोकोचा मजेदार स्वाद
जो चाखताच तुमचे मन
होईल प्रसन्न!

आंतरराष्ट्रीय सर्वोत्तम गोल्डन,
स्वातंत्र्य आनुवंशिक पॅटन्टजस्ये उत्पादित.
कॅम्पको लिमिटेड, मंगळूर

कंबोडियात शांतता

जो लो बारा वर्षे कंबोडियात जे अंतर्मुद्र चालू
होत ते एकदाचे संपल! याच श्रेय
जगात संयुक्त राष्ट्र-संघाच्या शांति बाव-
तच्या प्रयत्नांना आहे. युद्धात चांग घेणाऱ्या
तीन विपक्षी गटांना संयुक्त राष्ट्र-संघाने
'सुश्रीम' नॅशनल कीन्सिल' मध्ये भाग
ध्यायला लावून एक तह घडवून बाणसा
आणि अशा रीतीने शांतता स्थापित झाली.

कंबोडियाचे दुसरे नाव कॅम्पुसिया. दुसऱ्या
विश्व-युद्धात जपानने हा देश हस्तगत
करीपर्यंत तो फ्रेंच इंडो-चायनाचा एक भाग
होता. १९४५ मध्ये जपानचा पराभव

झाल्यानेतर हा पुन्हा फ्रेंचांच्या ताब्यात
बाला. सन १९५३ मध्ये फ्रान्सने कंबोडिया
मोडला आणि हे एक स्वतंत्र राज्य
बनले.

सन १९७० मध्ये अमेरिकेच्या मदतीने
लॉनमोलने अचानक बंड उभारले आणि
जाता पर्यंत चालू वसलेल्या प्रिन्स
सिंहनूकच्या शासनाचा येथे अंत झाला.
लॉनमोलची कारकीर्द सुरू झाली आणि
सिंहनूक देश सोडून निघून गेला. यानंतर
पाच वर्षांनी अमेरिकेच्या नेतृत्वाखाली
गोरीळा शासनाची मुसवात झाली, परंतु

Fullscreen

127

10 / 68

कमाळीची बुकमारी आणि दाऊण हल्या-कांडामुळे ही राजवट ओट घटकेची ठरली. वीएनएम या भोजपरी देशाने सन १९७९ मध्ये सैन्य पाठविले आणि हँग सामरितण्या नेतृत्वाखाली दबे नवे शासन सुरू झाले. पण कंबोडियातून वीएनएमो सेवा जशी हटू लागली तशी इथे पुन्हा अंतर्गुहाला सुरुवात झाली आणि अवळ अवळ १२ वर्षे शेतीप्रधान कंबोडियाची आर्थिक स्थिति अत्यंत खनीय झाली.

इंडोनेशियाची राजधानी जकार्ता आणि थाईलंड मध्ये चर्चा झाल्या आणि त्यानुसार तीन गटांमध्ये एक समझोता झाला. प्रिन्स सिहनुक, खेमेरुन आणि खेमेर लिबरेशन फ्रंट चे सदस्य या तिन्ही गटांना सुप्रीम नॅशनल कोन्सिल मध्ये समाविष्ट करण्यात

आले. प्रिन्स सिहनुक अध्यक्ष होणार नि आजचे प्रधानमंत्री हुनसेन उपाध्यक्ष.

प्रिन्स सिहनुकने सामिलले की ते नोव्हेंबर महिन्यातच भावदेशी परत येऊ शकतील, म्हणून आता सुप्रीम नॅशनल कोन्सिलचे अधिवेशन ऑगस्ट महिन्यात पार्लेमेंटची राजधानी बँकाक मध्ये होईल.

कार प्राचीन कळोपासून भारत व कंबोडिया यांचे संबंध आहेत. जगातील सर्वात विशाल परिवार असलेले मंदिर 'जंगकरवाट' कंबोडियातच आहे. भारताचा सततत हे मंदिर जायते गेले आणि येथे हिंदू मंदिरे, बौद्ध मंदिरे व अन्य ध्वास्तती आहेत. आता ही सर्व मंदिरे नोककळीत आली आहेत. जंगकर कोजे एके काळी खेमेर राज्याची राजधानी होती.

बुद्धिमान

मूषण नावाच्या एका जमीनदाराला आपल्या जमीनदारीचा हिशोब ठेवण्यासाठी कारकुनाची गरज आहे, वसे कळवयावकून वीरेंद्र नावाचा एक तरुण त्याच्याकडे गेला.

वीरेंद्रच्या येण्याचे कारण समजून घेतल्यावर मूषण त्याला म्हणाला—“ठीक आहे. पण तू माझ्यापेक्षाही अधिक बुद्धिमान आहेस असे सिद्ध झाले, तरच मी तुला माझ्याकडे नोकरीला घेईन. आताही तुला दोन कामे करावी लागतील. शिवमंदिराच्या मोहल्यात राहाणाऱ्या रमझाने माझ्याकडून दोन वर्षांपूर्वी दोनशे मोहोरा उलट्या घेतल्या. पण आजवरकत त्याने त्या परत दिल्या नाहीत. मी तर त्या त्याला विनव्याची दिल्या होत्या. पण हा उपकारही न मानणाऱ्या रमझानकडून ती रक्कम वसूल करू देणं मला कठीण होऊन

बसलंय. हे कर्ज जर तू प्रथम वसूल करून दाखवलेस, तर मी तुला दुसरे एक काम नंतर सांगेन.”

वीरेंद्र जमीनदाराला म्हणाला—“माता तुम्ही दोघ्या मेळाने रमझानकडे या. तुमचे कर्ज तुम्हाला परत मिळून जाईल.” नंतर वीरेंद्र सरळ रमझानमा घरी गेला, जन् त्याला म्हणाला—“रमझान, मला अजूनच एक गजबघण आलीय. दोनशे मोहोरांची गरज आहे मला. पाखाडी धरमहा, दशककडा दहा मोहोरा इतक्या द्याने तुला व्याजही देईन मी, जन् तसे करारपत्रही लिहून घ्यायची माझी तयारी आहे. तेव्हा आता तेवढी रक्कम देऊन मदत कर ना मला!”

व्याजाच्या सोमात पडून दुसऱ्या लोकांत जाऊन रमझान दोनशे मोहोरा घेऊन आला जन् वीरेंद्रला म्हणाला—“तू रक्कम

“वसुधरा”

मोजून चे, तोपचत मी कर्जरोला तयार करतो."

वीरेन्द्र मोहोराला मोठे असतानाच जमीनदार भूषण तिथे येऊन पोचला. त्याला पाहून रमणा पांढरलाच, पण वीरेन्द्र मात्र जमीनदाराला पाहून रमणांला म्हणाला—"ओऽ! मी जर काम तर विसरूनच गेलो, अन् स्वतःच्याच अडचणीत गुंतलो! या भूषणजींनी मला तुम्याकडे कर्जवसुलीसाठी पाठवले होते." आणि आता आपल्या हातातल्या मोहोरा भूषणाच्या हाती देत तो म्हणाला—"मालक, नीट मोजून घ्या. दोनशे मोहोरा, बरोबर आहेत."

भूषण ते पाहून चाटच पडला! स्वतःला नीट संयत करत रमणाही आता म्हणाला—"वीरेन्द्र, ही रक्कम भूषणाच कर्ज परत करम्यासाठीच मी बसवली होती. तुम्ही अडचण पाहून तुला ही कर्जाकडे घाली जसा विचार करत होतो मी. माफ कर बाबा, आता तुला धावला माफ्याकडे एक मोहोराही विलक नाही."

बाबर वीरेन्द्र म्हणाला—"काही हरकत नाही रमणा, जास्त ध्याज कबूल केल, की मला कुठेही हे कर्ज सहज मिळेल, मी आपली एकाखा ठिकाणी प्रयत्न करीन." आणि तो जमीनदाराच्या मागीलच निघून गेला.

या घटनेनंतर वीरेन्द्रला शाकात्मकी देत भूषण म्हणाला—"हे बच, तू माझ एक काम तर छान केलस. तुम्ही बुद्धिमत्ता पाहून मला संतोष वाटला. तुम्ही जेवढी प्रशंसा करावी तेवढी बरी आहे. आतां माझे दुसरे काम नीट संपवून चे. या गावात माझी दोन धर आहेत. एकात मी रहातो, आणि दुसऱ्यात सुरेन्द्र नावाचा भाडेकरी रहातो. तो वर महिन्याला भाडं देतो, पण घर खाली करायला भाव तो तयार नाही. नीट आठवड्यात माझी मूलनी. आणि जावई इकडे येणार आहेत. ते येण्यापूर्वी घर रिकामं होणे आवश्यक आहे. आता हे काम मी तुम्यावर सोपवत आहे.

वीरेन्द्र ताबडतोब जाऊन सुरेन्द्रला नेटला. त्याच्याची मोलता बोलता वीरेन्द्रच्या लक्षात आले, की सुरेन्द्र मोठा श्रमणिक माणूस आहे. पण त्यानरोबत तो मोठा हट्टी आणि नेदरकारही आहे. तो म्हणू लागला की, भूषणने त्याला घर माझी करायला सांगताना काही अपवादा बापरले होते; अन् म्हणूनच तो आता घर रिकामं करून घायला तयार नाही. आणि जगोदरच करारच केलेले असल्यामुळे मजून दोन वर्षे तरी घर रिकामं करून घायची गरज नाही.

वीरेन्द्र तरीही नेटाने तीन दिवसपर्यंत सुरेन्द्रची मंत्री ठेवून हिडत राहिला. रोज जाताना सुरेन्द्रकडे तो मेवा-मिठाई घेऊन वायचा. सुरेन्द्रची मुळेही त्याला 'मामा-मामा' करत चिकटू लागली.

या अवधीत वीरेन्द्रने गावच्या सावकाराला भेटून म्हटले—"सुरेन्द्रला घर बदलायचं आहे. तुम्ही आपलं घर त्याला भाड्याने घाल काय?"

सावकाराचं एक घर बरेच दिवस रिकामे पडलेले होते, आणि ही गोष्ट वीरेन्द्रला माहीत होती. म्हणूनच त्याने हे पाऊल उचलले होते. कोणी भाडेकरूच विचारायला येत नसल्यामुळे सावकार आसा खूष होऊन गेला.

"सुरेन्द्रचा स्वभाव जर विचित्रच आहे. रमाच्या मनात माझं की लगेच घर बदलेल. तेव्हा कित्या आता शाश्वतच हाती घे ना." वीरेन्द्र म्हणाला.

नंतर थोड्या वेळाने वीरेन्द्र तेथून सुरेन्द्रच्या घरी गेला, आणि म्हणाला—"मला वसं दिसतंय की हे घर काही तुला लाभदायक नाहीये. तुम्ही लोक अजून काही दिवस इथेच रहाल, तर तुम्हा लोकांचा जगोच भूतबाधा घेईल. मी तुमचा हितधीन आहे. सावकाराचं एक घर रिकामं आहे. तुम्ही लोक तिथे रहायला जा ना!"

रोज गोड बोलणाऱ्या वीरेन्द्रच्या ठोंडून ही गोष्ट ऐकून सुरेन्द्रची मुळेवाळे घाबरून

गेली. वण सुरेन्द्रवर थावा काहीच परिणाम झाला नाही. तो म्हणाला—“हं, तुला त्या भूषणनं पाठवलेलं दिसतय! मी मुळीच हे घर सोडणार नाही. भूषणनं केलेलं करार-पत्रही मजबूतच आहे.” आणि स्वाने ते करारपत्रही वाचून वाचवले.

ते पण पाहून वीरेन्द्र म्हणाला—“मी तुझ्या चल्यासाठीच म्हणतोय. मासं म्हणणं ऐक तर बरं. मासं थोडंच काही वाकडं होणारय!” हक्के बोलून वीरेन्द्रने बरोबर आणलेली मिठाई सर्वांना वाटली.

त्या मिठाईत मसोचे औषध मिसळलेले होते. ती खाऊन सुरेन्द्रने सर्वं कुटुंब नेमुळ झाले. आता वीरेन्द्रने भूषणच्या मक्तीने

गाइया आणि भाणसांची शोय करून सुरेन्द्रचे सारे सामान सावकाराच्या घरात हलवले. आणि तिथे त्याची नीट मांडांमांडही करून टाकली. नंतर सुरेन्द्रच्या कुटुंबा-तल्या सर्वांना उचलून नव्या घरात पलंगावर निववून ठेवले. जमीनदार भूषणचे घर परत त्याच्या ताब्यात ठेऊन टाकले. भूषणने तांबडतोव आपले काही सामानही तिथे नेऊन ठेवून काही लोकांच्या रक्षापक्षाची शोयही करून टाकली.

वीरेन्द्रने सुरेन्द्रचे करारपत्रही काढून टाकले. सुरेन्द्र शुध्दीवर आला तेव्हा त्याच्या लक्षात आले की आपण फसवले गेले आहोत व आता आपण नव्या घरात आहोत. आता जमीनदाराची भांडण्यात काही अर्थ नाही हे ओळखून तो धूप राहिला.

आपले घर वापल्या हाती आलेले पाहून भूषण आनंदित झाला. त्याने वीरेन्द्रची श्रृंगार स्तुति करून म्हटले की—“तू स्वतःला थोडा बुद्धिमान समजतोस पण मीच तुझ्या बरचड आहे बरं का! कारण आपल्या बुद्धीचा वापर करून मी मला कठीण अंतर्गारी कामं तुझ्याकडून करून घेतली. तुझ्यासारखं स्वतःचा काही शतकंय संपन्न करून न घेता दुसऱ्याची नामं केली नाहीत मी कधी! तेव्हा असं चिड होतंय की, मीच बुद्धीत तुझ्यातून थोड आहे.”

वावर जराही न घाबरता वीरेन्द्र म्हणाला—“मालक, तुमचं म्हणणं शंभर टक्के मान्य वाहे मला! पण वापण जे कारण घोगत आहात, ते मांन बरोबर नव्हे. लव्हा बुद्धिमान माणसाने आपणापेक्षा बरचड बुद्धिमान माणसाला आपल्याकडे कधीच काशाला ठेऊ नये. मी तुमच्यापेक्षा बरचड आहे, हे लक्षात आल्यामुळेच तुम्ही मला आता काम देणार नाही आहात. तुम्ही ही गोष्ट मानली असतीत, तरी मी तुमच्याकडे काम केलंच नसतं. ही सरी गोष्ट कबूल करण्यात आता तुम्ही टाळाटाळ करू नये हे उताम!”

आता वीरेन्द्रचे म्हणणं कबूल करून भूषण म्हणाला—“तू खरोखरच बुद्धीने माझ्यापेक्षा थोड आहेस हे मी मान्य करतो. आपल्या बुद्धीच्या जोरावर तू कुठेही श्रृंगार करशील. मी प्रथमच निश्चित करून टाकलं होतं की माझ्याशी हरमान्यालाच मी कामावर ठेवीन; जिंकणाऱ्याला नाही.”

तो असे बोलत असतानाच त्याची मूलगी अमला बसतून बाहेर आली अन् त्याला म्हणाली—“बाबां, तुम्हीच म्हणाला होतंय नं, की बुद्धीत तुम्हाला जो हरवील, त्याच्याशी तुम्ही मासं लग्न करून घाल? वीरेन्द्रने येऊन माझ्याशी विवाहाची इच्छा व्यक्त केली होती, तेव्हाच मी त्याला तुमची ही अट सांगितली होती. त्यासाठीच त्याने आपली बुद्धिमत्ता पणाला लावून तुम्हाला हरवून घेतलं. आता म्हटल्या-प्रमाणे आमचा विवाह करून घावला हवा तुम्हाला!”

आता भूषण वीरेन्द्रला म्हणाला—“तू बुद्धिमत्तेत माझ्यातून थोड आहेस, यात काही वादच नाही. तू दगळा हुबार जाहेत की माझी मुलगी आपण होऊनच तुझ्याशी विवाह करू इच्छित आहे. मग मी कसा नकार देणार बरं?”

अशा तऱ्हेने लवकरच अमलाचा वीरेन्द्रशी विवाह झाला आणि जमीनदार भूषणचा जावई वनून वीरेन्द्रही सुखी झाला.

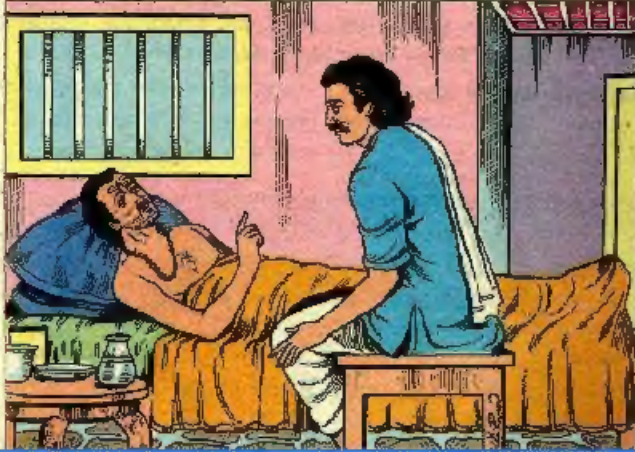
शेवटची संधी

स्वप जुनी गोष्ट. देवप्रिय नावाचा सर्वाधिकार करणारा एक सचजन मायूस होता. तो नेहमी अहिंसा, देवप्रियता, परधर्मसहिष्णुता, योग्य-समाजता इत्यादींचा प्रचार करत असे. पण त्याचा एक प्रतिस्पर्धी होता यशकाम! हा यशकाम बरोबर उलट, म्हणजे हिंसा, नास्तिकता अन् त्याबरोबरच जुन्या परंपरा सगैरेचा प्रचार करी. अशा प्रकारे या जोपांच्यात भावनात्मक विरोध आणि झगटू सजत येले.

देवप्रिय एकदा आजारी पडला आणि दिवसदिवस आजार घाडून तो मृत्युचर दारात पडला. अर्धवट नेणुडीमुळे तो कुणाचा भेटू शकत नसे. पण अशातच त्याने प्रसंगामला भेटायची इच्छा व्यक्त केली. ते आणून यशकामला बोडिच आणवणे पाटले. तो देवप्रियकडे गेला.

मृत्युसमीप पोचलेल्या यशकामाने देवप्रियला पाहून यशकामने विचारले—“अर्धचाच, मला मोठे आजार येतय की एरव्ही कुतूहल त भेटणार्या तुम्ही. मी शेवटच्या घडकेला मला भेटायची इच्छा कधी काय व्यक्त केलीत?”

हा प्रस्न ऐकून धर्माचार्य देवप्रियने मन्त्र हसून म्हटले—“हे जण सोडल्यानंतर स्वर्गात मला इतर कोणत्याही भेटला येईत! पण एकदा हा हा लोक सोडला, की मग तुम्हासाठी बोवायची संधी मात्र मला मिळणार नाही; म्हणूनच मी तुला ही शेवटची संधी देऊ केला.”

[६]

[एक यश कर्तुन सादरम् मुनीने अग्रगण्य शक्तींनी युक्त असा अग्रव दावाला तहान लकीचा मृगगा गेला. मुनीच्या धावेलाप्रमाणे अपूर्व संकटग्रस्त, मनीस व शस्त्रान कोळंगा तो मदत करू लागला. रावकुमारीची विवाह करण्याचे कारस्थान करणाऱ्या दुष्ट मान्दिकाला अपूर्ववे राजाच्या हाती पकडून विले. —पुढे वाचा]

“समीर!” अशी हाक ऐकताच खाटेवर पडलेला समीर एकदम झडबडून उठून बसला. त्या मध्वरात्री आपल्या समोर असलेल्या अपूर्वला पहाताच त्याने अस्तिभावाने त्याला नमस्कार केला.

“मला तुझ्याकडून संकटार्थ सापडलेल्या त्जार मुलांना वाचवण्यासाठी मदत हवी.” अपूर्व म्हणाला.

“आज्ञा या, मी तयार आहे.” समीर चटकन बोलला.

“जाता शान्तपणे सर्वे समेत बसायला वेळ नाही. जल, लवकर माझ्याबरोबर लीज.” म्हणत अपूर्वने समीरचा हात पकडला आणि तो बराभरा बाहेर निघाला. समीरही उत्साहाने त्याच्यामागे वाकत राहिला. असजहा जालण्याचा वेग वाढला, तसतसे समीरला त्राटू जागले की आपण हवेत तरंगत जात आहोत. जोड्या वेळाले दोघे समुद्रकिनारी पोचले. तेथे एक जहाज उभे होते.

पैसा मिळेल त्याला." अपूर्वने समीरला सर्व हकिमत सांगितली.

"हे सर्व तुम्हाला कसं कळेल?" आश्चर्याने समीरने विचारले.

त्या जहाज-मालकाबद्दल शास्त्रा मनात संशय होता. नंतर लपून बसून जेव्हा त्याची बोलणी ऐकली, तेव्हा माझ्या शकिला दुजोरा मिळाला." अपूर्व उत्तरला.

"पण तुम्ही जहाजावर कसे पोचलात?" कुचकळ्यात पडलेल्या समीरने विचारले.

"आता आपण जसे जहाजावर पोचू ना? तसंच! मी वाता लपून राहून काय काय करायला हवंस ते सांगेन तुला. तू या पोरांना वाचवायचा रस्ता शोधून काढ." अपूर्व म्हणाला.

"तुम्ही तर लपून असणार मग मी त्या जहाजावाल्यांच्या कुडीस न पडता पोरांना बाहेर कसं काढू?" समीरने आपली शंका प्रकट केली.

"तू ही त्या अडकलेल्या पोरांपैकीच एक बनल्यासारखं कर. त्यांच्या संख्येच्या बाबतीत खलाशांना कदाचित शंका येईल, पण ती ही एक गंमतच होईल. अच्छा, आता तू सधुब्रमात्रेला तयार वाहेस ना?" अपूर्वने विचारले.

"हो हो, जगरी तय्यार!" समीर उत्सुकतेने म्हणाला.

अपूर्वने समुद्राकडे तोंड करून धिटी वाजवली. ताबडतोब समुद्रातल्या उंच उंच काटांवर तरंगत चार मोठाले मासे किनाऱ्याकडे आले. अपूर्वने आपल्या हाताचा आभार देऊन समीरला एका माशावर बसवले आणि तो स्वतः दुसऱ्या एका माशाच्या पाठीवर आरुढ झाला. ते दोन्ही मासे बागाच्या बेगाने पाण्यात फिरले. दुसरे दोन मासे त्यांना संरक्षण देत दोन बाजूंनी पोहू लागले.

"या माशांना तुम्ही कसं पाळोव बनवले?" समीरने आश्चर्याने अपूर्वला विचारले.

"मी काही काळीज-बिलीव बनवले नाही. या सगल्या जगात एकच विश्वात्मा असून राहिलेला असतो. मानव, पशु-पक्षी आणि इतर सर्व प्राणिमात्रात या दिव्य आत्म्याचा अंश सूक्ष्म रूपाने भरलेला असतो. त्या अंशाला जागृत करून आपण एकाचा संदेश कुठूनही काडला, अन् मुळात आपला हेतु चांगला असला तर ते प्राणी आपल्या आज्ञेनुसार काम करतात. मी सूक्ष्म अंशाच्या द्वारेच या माशांना संदेश पाठवला; कळेल?" अपूर्वने समजावून सांगितले.

"ओहो! तर मग तुम्हाला मानवाच्या हृदयातही ही सहकार-याचना जागृत करता येत असेल?" समीरने विचारले.

"नाही! कारण अन्ध प्राणी या पशु-पक्ष्यांप्रमाणे मानवप्राणी केवळ निसर्गाच्या अधीन नसतो. मानवजीवनात केवळ त्याच्या-त्याच्या मनाचे व्यवहार प्रबळ असतात. मनात अनेक तऱ्हेचे संदेह, विचार आणि प्रश्न सागर-सहरींसारखे उंचबळत असतात. त्या सर्व शंका-कुशकांना या शक्तीने वाचून ठेवणे अशक्य असते. तरीही सत्यमार्गी आणि माया-रुपट वगैरेपासून अक्षिप्त असणारी निर्मल मनाची जी माणसं असतील त्यांना मात्र माझी हाक नक्की ऐकू येईल, अन् ते माझे सन्देश पाळतील." अपूर्व उत्तरला.

इतक्यात त्यांना येऊन जाणारे ते मासे जहाजाजवळ पोचले. माशांना धन्यवाद

देऊन दोघेही जहाजावर चढले. एका खिडकीतून त्यांनी आत डोकावून पाहिले. त्या खोलीत ती मुले झोपलेली होती. त्यांच्या-वरचा त्या पेयाचा डंमल खजूब संपलेला नव्हता. खोलीचा दरवाजा बन्द होता.

हळूच दोघांनी अवळच्या खोलीत डोकावून पाहिले. तिथे जहाजाचा मालक नाकीच्या खलाश्यासह बसलेला होता. त्याच खोलीत तलवार, मासे, काठया आणि काही विचित्रवाी हत्यारे मिळून खूपशी हत्यारेही ठेवलेली त्याच्या वृष्टीस पडली. त्यांच्या बोलण्यावरून अपूर्वचा बळून चुकले की, हे जहाज नावेगिरी करणाऱ्या टोळीचे आहे, अन् त्या टोळीचा नायक म्हणजेच जहाज-मालक होय.

"या पोरांचे आईबाप त्यांना शोधत हवे घेऊन पोचण्यापूर्वीच आपल्याला इथून कुच करायला हवे." तो सरदार बोलला.

"पण त्या अगोदरच ते सारेजण हवे आले, तरी काय होणारय?" एक मुख्य साधीदार म्हणाला.

"पण आपल्याबद्दल उगीच कुत्राला संशयाला कवाला जागा ठेवायची?" सरदार कुरकुरला.

असेच काहीसे बोलत ते दोघे खोलीबाहेर आले. त्या चाच्यांच्या सरदाराने लगेच उचलायची आज्ञा दिली अन् लगेच आज्ञा-पालन होऊन हळूहळू बुलत जहाज समुद्रात पुढे सरकू लागले.

आता तो सरदार त्या मुलांच्या खोली-पाशी गेला आणि त्याने दरवाजा उघडला.

"आता यांना समुद्रात उरघा मारून देवमाशांची शिकार इनायचं असेल तर मोष्ट वेगळी! पण आता काही ही पोरां आपल्या तावडीतून वाचू शकत नाहीत." सरदाराने आपल्या त्या मुख्य साधीदाराला हंसून सांगितले.

नंतर ते दोघेही तो दरवाजा सोडून दुसरीकडे गेले.

"हीच छान संघी आहे. तु पटकन जाऊन त्या पोरांच्यात शोधून रहा." अपूर्व हळूच समीरच्या कानात कुजवूनला.

समीर चुपचाप आजून त्या मुलांबरोबर शोधून राहिला.

"आता आण यांना रत्नडीपलाच घेऊन जाणार आहोत ना?" त्या प्रमुख साधी-दायाने सरदाराला विचारले.

"नाही, दुसऱ्या एका छोट्याशा घेटावर जायचं. तिथे चार-पाच ठिकाणांहून मुला-मांचे व्यापारी येत असतात अन् तिथे हवी तेवढी किंमतही मिळते." सरदार म्हणाला.

खोलीतून जरासा आवाज आलासा वाटला. साधीदाराने आत डोकावून पाहिले. उजेड काहीसा मंदच होता. आत आजून त्याने विव्याची चात जरा बर केली.

"एकेका मुलाचे आपल्याला कमीत कमी सत्तर दिनांर सहज मिळतील. पाच मुलांचे पाचवे दिनांर होतील," सरदार बोलत राहिला. बोलत अवताना तो आपल्या मिशांवर ताव घेत होता.

"मला वाटलं नव्हतं की मोजणी करण्यात तू इतका कच्चा असशील! संनराचे सहापट केले तर पाचवेच कसे होतील?" त्या साधीदाराने टोमणा मारला.

"मूर्ख! नीट बघ, पोरां सहा नाही-पाचच आहेत!" सरदार जराचिडून बोलला.

"पाच नाही-सहा आहेत! मला नीट विचतं, की काही बोटधावर पट्टी बांधलेली नाहीय!" साधीदारही आता तापू लागला होता.

"सहावा काय हवेतनं जल्प, केलास की काय? उगाच काहीतरी बडबड नकोस!" सरदार ओरडत म्हणाला.

यावर तो चाच्यांचा सरदार खोलीत आला आणि त्याने मुलं मोजून पाहिली. तीं तर सहा होती! पण सरदारच्या विदवास बसेना. दिवा हातात घेऊन तो मुलांच्या बबळ बाळा आणि पुन्हा एकदा त्याने मोजणी केली. त्यांचे चेहरेही नीट निदखून पाहिले.

"ठीक आहे. काळजी करायचं कारण नाही. जास्त असली, तर जास्त फायदाच मिळेल ना! पाचवेच्या ऐवजी सहाचे म्हणजे जास्तच ना? आता का होईना, पण

कळलं ना तुला मूर्ख कोण आहे ते? तू बला मूर्ख म्हणाला होतास ना? माझी माग माझी. काय? कसा काय विचार आहे?" नेष्टेच्या सुरात साधीदार आपल्या सरदाराला म्हणाला. त्याची सरदाराची सर्वात जास्त अवळीकही होती.

पण सरदाराला मात्र त्याचे हे बोलणे आवडले नाही. ती भाता भडकून म्हणाला:- "माचा अर्थ म्हणजे.....म्हणजे मी तुला मूर्ख वाटतो काय? बीज छाटून टाकीत नस मी!" असे म्हणून त्याने आपल्या कमरेची तलवार सरकन बाहेर उपसली.

"चूक माझी नाही, तुझीच होती. तुला शब्द मी तुला परत केला, इतकेच!" शांतपणे तो साधीदार म्हणाला.

पण सरदाराचा तर अवधीच तावा सुटलेला होता. तो मोरबला- "एकदा नाही, सारखा म्हणून, एव मूर्ख आहेस, मूर्ख आहेस, मूर्ख आहेस!"

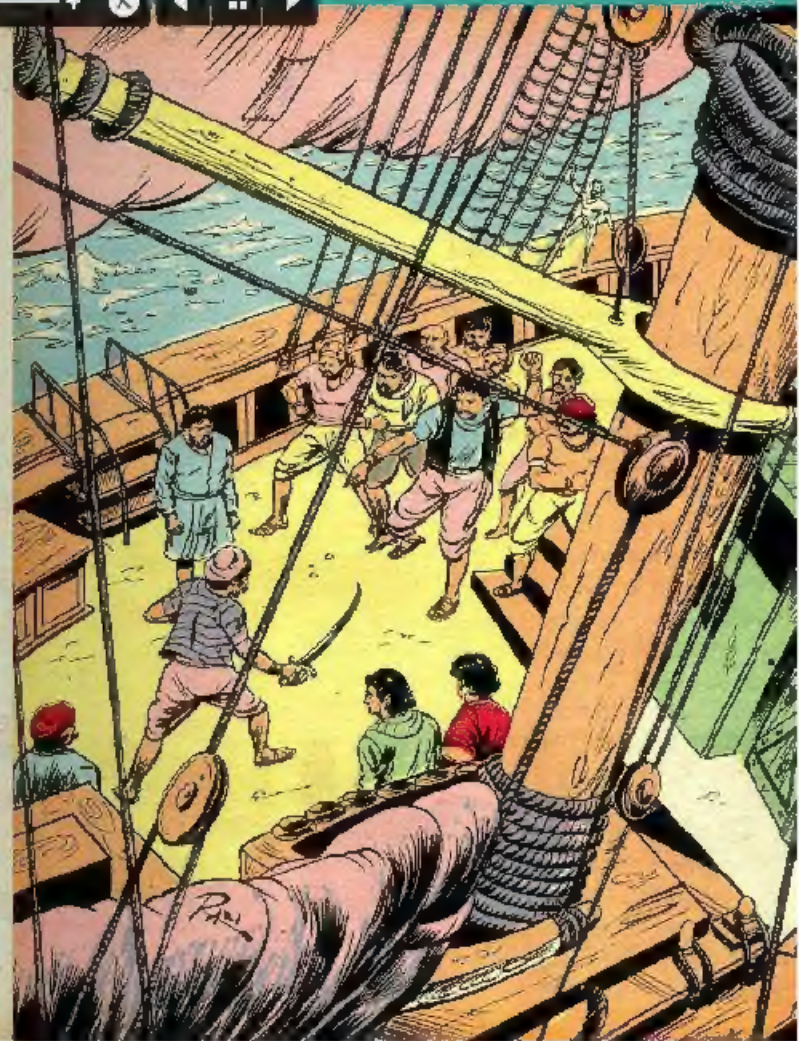
त्या दोघांच्या आरडाओरड्याने जहाजावरचे त्यांचे बाकीचे साथीदार तेथे आले. त्यांना माहीत होते की आपल्या सरदारात आणि त्याच्या या हास साधीदारात काही घुसफुस चालू होती, पण ते आपला द्वेष आणि शत्रुत्वभावना अशी प्रकट करतील, याची मात्र त्यांना मुळीच कल्पना नव्हती.

"तुम्ही ती बोट तळवार पाहून घानरेन की काय मी?" तलवार परत आपल्या म्यावात घालत साधीदार बोलला.

"काय म्हणालास? माझी तलवार बोट आहे? सग वचन तर कधी धार आहे ती!" असे गर्जित सरदार साधीदारावर तुटून पडला.

पण तो साधीदारही चांगला चलाख आणि चपळ होता. त्याने पटकन अवळची एक तलवार भेळत आपल्यावर नेकपासारखा हल्ला करणाऱ्या सरदाराच्या छातीत ओबकली सुद्धा! तो सागरी चाच्यांचा सरदार किचाळून तिथेच मरून पडला.

इतर सारे साधीदार सलाशी भावून पुतळ्यासारखे जागीच बिलून गेले! पण मेलेल्या सरदाराचा तो आस साधीदार मात्र आता सूर होता! "हा किती दुष्ट

होता ते तुम्हाला माहीतच आहे. याने आपल्या पहिल्या सरदाराला कसबून मारले होते, पण मी काही तर्क केले नाही. याने मला मारामाचा प्रयत्न केला, तेव्हाच मी माझ्यावर तळवार चालवली. आत्म-संरक्षणासाठीच मी त्याला मारले आहे. मला याबद्दल मुळीच धाईट वादत नाहीये. पाप आणि सहा यातला फरक ज्याला कळत नाही, तो आपला सरदार नाही राहू शकत. या दुष्टाचे प्रेत फेकून द्या समुद्रात, अन् आपापल्या काबाला लागो!"

आता हाच आपला नवा खरेदार हे त्या साथीदारांना कोणी सांगायची गरज नव्हती. त्याच्या आज्ञेप्रमाणे त्यांच्यातल्या काही जणांनी बेलेल्या सरदाराचे प्रेत उचलून समुद्रात फेकून दिले.

इकडे महाजावराचा मोंकड ऐकून सोलीत मोचलेली चोरं आणि लाली आणि शिडकीतून बाहेर पाहू लागली. इतक्यात दिवा चिंतवून टाकून समीर त्यांना कुजबुजल्या, पण कळक आवाजात म्हणाला—

"माझं म्हणणं नीट ऐको! हे सारे समुद्री चाचे लोक आहेत. ते तुम्हाला कुठल्याशा दुरव्या बेटावर नेऊन गुळ्यास म्हणून विकून टाकणार होते. तुम्हाला वाचवण्यासाठीच मी दूधे मारले आहे. माझ्या सूचना मानून मी सांगतो तसे वागलो, तर तुमची सुटका होऊ शकेल. तुम्ही जोडे मिटून पहिल्या प्रमाणेच पळून रहा. त्यांना वाटेच की अजून तुम्ही बेझुकीत वाहात. या चाण्यांची योजना, किंवा त्यांच्या सरदाराच्या हत्येबाबत आपल्याला काहीच माहीत नाही असंच आपण दाखवू या! आपल्याला सर्व माहीत आहे, अशी संका जरी आली तरी ते आपले सगळे हातपाय बांधून दाकतील, अन् आपल्याला पळून जावं कठीण होईल." समीरचं बोलणं ऐकून मुलांना जरी मोष्ट करून चुकली! आपणच आणि जय यामुळे त्यांच्यापैकी कोणी तोंड उघडून बोलूही शकेना! समीरच्या सूचनेप्रमाणे पुन्हा वाढवं होऊन त्यांनी झोपेचे सोंग केले!

(क्रमशः)

अग्निसिद्ध

दुर्लभकल्प असणारा राजा विक्रम पुन्हा त्या शाळातडे गेला. फांदीला लढरुचारे प्रेत काढून त्याने ते आपल्या खांद्यावर टाकले, आणि नेहमीप्रमाणे मौन स्वीकारून तो स्मशानाची वाट चालू लागला.

प्रेतात निवास करून असलेला वेताळ राजाशी बोलू लागला—"राजा, विचारी सापाचे फुत्कार, कोन्हांची कोल्हेकुई आणि पुढरांचे फुत्कार ऐकू येत असलेल्या, या नीतिदायक स्मशानात अशा भयान रात्रीच्या वेळी तू वाटचाल करीत आहेस. मला वाटतंय, की यामागे नक्कीच काही खास उद्देश असला पाहिजे! पण तू जो उद्देश सांगण्याच्या मागे लागला आहेस, तो साधल्यानंतर त्याच फळ मात्र अशोभ्य व नुकसान करणाऱ्या लोकांच्या हाती पडण्यामुळे तू राजा अग्निसिद्धप्रमाणे स्वतःला वाचवू शकशील की नाही याबद्दल मी

वेताळाच्या गोष्टी

बराच साधक आहे पुढे काही अप्रत्याशित घडण्याप्रयोगादरम्य मी मुळा सावधगिरीची सूचना देऊ इच्छितो त्यासाठी मी राजा अग्निशिखे याची गोष्टच सांगतो तुला. त्यामुळे तू सावधही राहणोस आणि बकबा न भासता तुम्ही वाटही मनेच सरेल.” इतके बोलून नेताळ ती गोष्ट सांगू लागला.

अग्निशिखा राज्यावर राजा अग्निशिखे याचे राज्य होते. तो मोठा वीर होता. जवळच पिसाल नावाचे राज्य होते. या दोन्ही राज्यात पिडीबात झगडूच होते. त्यामुळे अग्निशिखेला राज्याच्या प्राप्तीतला अविक भाग सुरक्षिततेसाठी सैन्यावरच बर्च करायला लागे.

बराच विचार करून एकदा अग्नि-शिखेने विवाहाकराच सोमदेस त्याच्याकड शान्तिमन्देश पाठवला की-“जुने शुभूच विसरून आपल्या दोन्ही राज्यात आपण मित्रत्वाचे संबंध स्थापित करू या.”

परंतु सोमदेसने मूर्खपणाने हा प्रस्ताव नामजूर करून उलट संदेश पाठवला की-“तुमच्या बाराजाणांच्या काळापासून आमच्या वंशाच जे तुकसान होत आलेले आहे. ते आम्ही विसरू शकणार नाही.”

काही वर्षे अशीच विधून गेली. सोमदेस एकदा शिकारीला गेला असताना अपघातात त्याचा मृत्यू बोटवला आता त्याचा पुत्र सत्यदीप विवाह राज्याच्या यावीवर बसला आता पुन्हा अगण शान्तिसाठी काय प्रयत्न करावे, याबद्दल तो विचार करू लागला अशातच त्याला अग्निशिखेची कन्या स्वयंप्रभा हिच्याबद्दल कळले.

स्वयंप्रभा यांगली शिकलीसवरजेली होती. तिची बुद्धि व सौन्दर्य यांचा वांगडाच बोलभासही होता. सत्यदीपने विचार केला की-“स्वयंप्रभेची आपण विवाह केला, तर दोन्ही राज्यातले संबंध आपोआपच सुधारतील.”

आपला हा विचार कळवण्यासाठी पत्र लिहून सत्यदीपने एका अधिकाऱ्याकडून रवानगी केली. ते पत्र साधून अग्निशिखे

भानच खुश झाला. आपल्या पित्याच्या विरुद्ध विचारधारा असणारा, शान्ति-स्थापनेचा मार्ग चोखळणारा सत्यदीप अग्निशिखेला आपल्या कन्येसाठी अत्यंत योग्य बसाच वर वाटला. त्याने स्वयं-प्रभेचा सत्यदीपशी विवाह करून देण्याचा विचार पक्का केला.

परंतु अग्निशिखेच्या पुत्राला, सिंहस्कंधाला आपल्या पित्याचा निर्णय मुळीच आवडला नाही. सत्यदीप असे नाते जोडणं त्याला अपमानास्पद वाटले. तरीही त्याने आपला हा विचार पित्याबद्दल बोलून वास्तवला नाही.

बुवराजाशी जाणून जमळिकचे संबंध असणाऱ्या राजपरिवारातल्या काही जणांनी ही गोष्ट ओळखली. त्यांनी सिंहस्कंधाच्या मनात विधारी बीजं पेरली. त्याच्याशी सारखं-सारखं बोलून त्या लोकांनी त्याच्या मतावर ठसवले की-“स्वतः होऊन स्वयं-प्रभेची. विवाहाचा प्रस्ताव मांडण्यात सत्यदीपचा काही डाव असला पाहिजे! असला प्रस्ताव लगेच मान्य करणाऱ्या आपल्या महाराजांचा नकडीच मतिभ्रम झालेला असावा! सिंहस्कंध या प्रसंगी गप्प राहिला, तर आपलं राज्यच हातच जाईल.”

आता सिंहस्कंधने राजा अभिरामेश्वराला पदच्युत करून स्वतःच सिंहासनावर बसायचे

कारस्थान रचले त्यानुसार एका मध्यरात्री अग्निशिखेला कैद करण्यात आले आणि एक शुभमसुरत पाहून सिंहस्कंधाला राज्या-धिपक केला गेला

कारागारात झडलल्या अग्निशिखेला फारच दुःख झाले. असे पाऊळ उंचलण्यास सिंहस्कंधाची बुद्धि कारण नसून, काही बुष्ट राजकर्मचाऱ्यांचे कारस्थानच यामार्फ असेल पाहिजे आणि त्यांच्या दबावाखाली येऊनच आपल्या मुलाने हे कुकृत्य केले असले पाहिजे असेच त्याला वाटले.

राज्यावर बसत्याबरोबर सिंहस्कंधने सत्यदीपला निरोप पाठवला की-“माझ्या इच्छेनुसार विवाहाचा प्रस्ताव मांडून तू

आवून आपल्या शरीर सुधी योशकायचा विचार केलात वाळ-दंडांपासून वाळत आलेल्या शय्याचा मूळ घेण्यासाठीच तु हे विवाहाचं नाटक मांडलं आहेत तुला जांगली पिला केल्याचाचून मी मुळीच मध्य वसवणार नाही. आता तु मुझाका तयार रहायला हे धरं।"

हा निरोप मिळालेल्या सत्यदीपला कुऱ्याचा चटका बसला! त्याने सिंहस्कन्धला हसवून पुन्हा अग्निशिखा राजा वनवासाचा निवेदन केला.

यातच अग्निशिखा राज्याच्या जमलेत खळबळ मावली. महाराजांना कौन करून युवराजाने विहासन गहन केल्यामुळे प्रजेत विद्रोहाचे वातावरण निर्माण होऊ लागले.

या विद्रोहाचे नेतृत्व रवींद्र नाबाच्या एका मुयकाच्या हाती सोपवले गेले

सिंहस्कन्धने आपल्या राज्यातली बंडाळी प्रथम सोडून काढून नंतर सगळी युद्ध करण्याचा निर्णय घेतला. यासाठी बंड-खोरांचा नेता रवींद्र माळाच पकडण्याच्या मार्गे तो जायला.

या बंडाची बातमी कळल्यावरचर मुझाला सुरुवात करायची हीच योग्य वेळ आहे हे सत्यदीपने हेरले, अन् तो मुझाना सज्ज झाला. सिंहस्कन्धची परिस्थिति 'दुकडे बाव अन् तिकडे जिहीर' अशी झाली. ज्या लोकांनी त्याला प्रोत्साहन देऊन राजा-विरुद्ध कारस्थान केले, ते आपयवळची खोक आता कुसराच विचार करू लागले!

त्यांनी ठरवले की, या मुझात जर सत्य-दीपचा वय झाला, तर बाकण सत्यदीपचीच हातमिळवणी करायची। असे झाले की आपणांपैकीच एकाला हे अग्निशिखा राज्य मिळून जाईल पण हे त्यांचे नवे कारस्थान जेव्हा सिंहस्कन्धला कळले, तेव्हा आपली चूक त्याच्या लक्षात आली आणि त्या सर्व कारस्थानांना त्याने कौन केले.

'आता या मुझात आपला वय करी होईल, नाहीतर बोर-भरण तरी'—असा विचार करून सिंहस्कन्ध आपले सैन्य भेऊन मुझाला निघाला, सत्यदीपची त्याचा साथना झाला, आणि वनचोर युद्ध सुरू झाले. पण आपल्या राजाशी एकनिष्ठ असलेले सैन्या-तले जिवीर्द सिंहस्कन्धला सोडून ऐन वेळी

सत्यदीपला जाऊन मिळाले सिंहस्कन्धला हार लावी लावली.

सिंहस्कन्धला कौन करून राजा अग्नि-शिखा भुक्त करवण्यात आले सत्यदीपला मिठी मारत राजा अग्निशिखा म्हणाला— "तुम्हा वावतीवली आपली कुतजता कधी प्रकट करू हेच मला समजत नाहीये. तुम्ही मदत मी कधीच विसत शकणार नाही. पुन्हा खूप आभारी आहे मी!"

बावर हसत हसत सत्यदीप म्हणाला— "यात उपकार कसले महाराज? आपण पूर्वी ठरवल्याप्रमाणे 'जावई' म्हणून माझा स्वीकार करायचा!"

तेव्हा अग्निशिखा आपल्या महालात गेला आणि स्वयंप्रभाळा बोलावून भेऊन त्याने

तू वाढ, तुझ्या इच्छेप्रमाणे तुझा विवाह मी रवीन्द्रशीच करून देईन" नंतर अग्नि-सिद्ध सत्यदीपला भंडार्याला गंला व त्याने ही गोष्ट सत्यदीपला सांगून टांकली

स्वयंप्रभूच्या अपेक्षेप्रमाणे सत्यदीपला काढहळ खोश सुद्धा राग आला नाही. ज्येष्ठ स्वतः विवाहसमारंभाला हजार राहून नंतरच तो आपल्या राज्यास परत गेला.

यानंतर काही दिवसांनी सिहस्कन्धला राज्याभिषेक करवून स्वतः वानप्रस्थायस स्वीकारून अग्निशिद्ध जंगलात जायला आश्रम बनवून उर्वरित आयुष्य तेथे शांतपणे घालून लागला

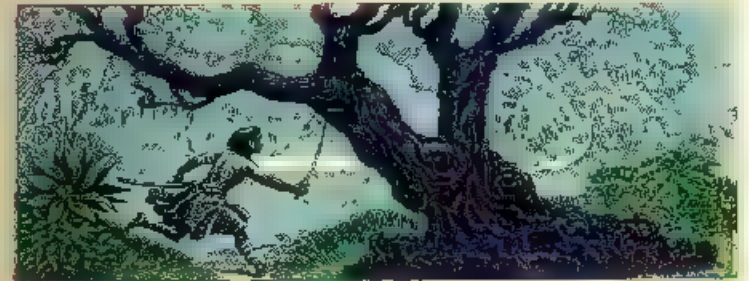
आपली गोष्ट ह्मणून पुरी करून वेताळ विक्रमला म्हणाला- 'राजा, अग्निशिद्धा राज्य जिंकूनही सत्यदीपने ते स्वतःच्या ताब्यात का घेतले नाही? ज्या स्वयंप्रभूशी विवाह करायची त्याची इच्छा होती तिचा तुझ्याक एक तरुणाशी विवाह करून देऊन तो मुकाटयान निवून का गंला? सर्वोत्कृष्ट असलेला विष्णू येत नाही का, की सत्यदीप जराही राजनीतिज्ञ नाहीये? फक्त प्रजेला जसेवित करून देऊन बंड करणाऱ्या रवीन्द्रशी स्वयंप्रभूचा विवाह लावून देणाऱ्या राजा अग्निशिद्धने हे कृत्य त्याच्या कारकीर्दीवर एक डाग मळे का? ज्या युवाने आपल्याला कैद करून पितृद्रोह केला त्या

विहस्कन्धला आपले सिंहासन देणं, हे काय राजनीतीचं कक्षण झालं? माझ्या प्रस्तावांवर उत्तर माहीत असूनही तू म विलस, तर तुझ्या भक्ताकाची छकले छकले होऊन पडतील "

राजा विक्रम उत्तरला- "अग्निशिद्ध आणि सत्यदीप हे दोघाही महान् राजनीतिज्ञ आणि दक्ष आहेत याबद्दल धकाच नाही विचारलं व अग्निशिद्धा या दोघ राज्यांतलं जून वैद झिटवण हेच केवळ सत्यदीपचं ध्येय आहे, आणि ध्येयसिद्धीचा एक मार्ग म्हणजे स्वयंप्रभूशी विवाह! पण सिहस्कन्धचा पराभव व अग्निशिद्धाची मुक्कतता याद्वारे त्याचे ध्येय सिद्ध झालंय होते तेव्हा अशा परिस्थितीत दुसऱ्या कुणावर प्रेम असलल्या स्वयंप्रभूशी नवजन्मरीबे विवाह करणं म्हणजे जगलीपणाच सध्दे का? म्हणून स्वतः हजार राहून त्याने स्वयंप्रभूचा रवीन्द्रशी विवाह होऊ दिला काणीही व्यक्ति जन्मा स्वतःची शक्ति

लढवून आपली उन्नति करते, तेव्हा तिला 'योध्या व्यनित'च म्हणावया हवे. रवीन्द्रच्या बाबत हेच घडले. त्या बटमे-बस्म त्याचे सामर्थ्य असू राजधर्मित प्रगट होते, म्हणूनच अग्निशिद्धने त्याला आपला लावई बनवला, मग यात कारकीर्दीवर डाग हो कसला? आता सिहस्कन्धची हकीकत मुळात ती चांगलाच होता. केवळ कारस्थानी लोकांच्या फुसकावण्याने त्याने विखाविद्ध पाऊल उचलले त्यामुळे एकीकडून आणि दुसरीकडं सत्यदीपकडून त्याचा पराभव झाला त्यामुळे अग्निशिद्धने विचार केला की, मिळालेल्या अनुभवाने सिहस्कन्ध बाता नक्कीच सहाणा झालेला असणार! म्हणूनच अग्निशिद्धने त्याला सिंहासन देऊन टाकले."

हे उत्तर देण्यामुळे विक्रमचा मौनभंग झाला आणि वेताळ प्रेतासह मदुर्य होऊन पुन्हा त्याच जुन्या झाडाच्या फांदीला कटक लागला. (कसित)

विसर्गमोळा

सीताराम अगदी गंवर एकाच विसराळू आणी होता ! अगदी आसत ते काळ करीत ते भगवरात विसरून जायचा तो ! एकाही मस्तु कुठे ठेवली, तर लगेच विसरूनही जायचा. त्यामुळे त्याच्या कुटुंबातल्या सान्मानाच बाही त्रास होई.

दोन कथा ऐकामना सीताराम त्याकाळी वेगळ्यात जायचा आणि वेगळ्या बहान्या किंवा ठगरी तिथेच विसरायचा, किंवा कधी अपरंपर उघडपणे तिथे होऊन येई.

पतीच्या या विस्मयकारकपणाबद्दी त्याची बायको अक्की सादून गेली होती. एक दिवस जातून तिने त्याची योग्यीच खरवपट्टी काढली

ही खरवपट्टी येकून सीतारामच्या भनाता फार धक्का बसला. आपल्या विसराळूपणाबद्दी त्याला फार दुःखही वाटले. माता विसरायचे नाही अशा त्याने निश्चय करून ठाकला.

त्या दिवशी वेगळ्यातून आल्या सान्या बायकोला जोरात हाका मारून तो म्हणाला—
"अज; मला वगळूनच विसराळू म्हणता ना ? आन मी म्हणून विसरण नाही मातो. नीट बघून दे !"

सीतारामच्या बायकोने त्याच्या गंवाकडे नजर टाकली आणि कपाळावर हात लावला !
ती विडून म्हणाली—"वा, वा ! काळ मज बाडवणवहादूर ! माज तर दुम्ही जगवाणीच पोसा होतात की वेगळ्यात !"

महायोगी पुरवणी-१४

महान् स्वप्नदर्शी भारत

"देश म्हणजे केवळ तेथील माती नव्हे !"

महायोगी श्री अरविन्द यांचा जन्म १५ ऑगस्ट १८७९ रोजी लार्सा, इंग्लंड मध्ये आपले जन्म तिथीच संपुर्ण सन १८९३ मध्ये ते मायदेशी परत आले. त्या विचारापासून भारताच्या पुनर्जागरणाच्या इयत्ता त्यांनी सुरू केला. भारताला संपूर्ण स्वातंत्र्याची मागणी करणारे ते पहिले पुढारी होते. भारताला स्वातंत्र्य मिळणार याची जेव्हा त्यांना खात्री पटली तेव्हा सन १९१० मध्ये ते पांडिचरीला आले. जलज मातीचा उच्चार करायला उपयोगी पडेल अशी शक्ति भूतलावर जाणवताती त्यांनी आपली सोमसाधना सुरू केली. सप्टेंबर १९४७ मध्ये त्यांच्या जन्म-दिवसीच भारताला स्वातंत्र्य मिळाले

त्यांनी जसे पोषित केले की—"भारत माता म्हणजे एक जमिनीवर तुकडा नव्हे, ती एक अद्भुत शक्ति आहे...विश्व शक्ति आहे. . !" त्यांनी पुढे असे ही सांगितले—"भारत नष्ट होणार नाही माही माही मानवजातीच शक्तिच्या उज्ज्वल आणि उन्नत बनविण्याची अपूर्व शक्ति भारताच्या-हाती आहे शक्तिपाकीन विचारासाठी एक विशेष बंध भारतातच अवतरणार आहे हा धर्म अनन्त नि अमर नसेल. हा धर्म सर्व मानवे व तत्त्वज्ञानांना एका सूत्रात बांधेल आणि एकाच मायवटीचा विकास करील !"

आपल्या शक्तिधर्माच्या या सधोस्फुट स्वरूपाला जाणव कसे विसरू शकू ?

कुन्हाळा बाहीत आहे ?

१. उत्तर भारतीय लोकच्या ज्ञेयाच्या 'देवतांची वरी' असे नाव मिळाले आहे ?
२. जसे म्हणतात की आजची दिल्ली म्हणजेच गोंडवोळा वेळचे देवप्रस्थ. तेव्हा पातून जाला पर्यंत या बहुराळा सत नसे मिळाली. ती कोणती ?
३. गेली १०० वर्षे एका पवित्र संताच्या अस्तित्वा एका चंदेरी कविच्या वेडीत सुरक्षित ठेवण्यात आल्या आहेत. आणि दर बारा वर्षांनी एका लोकाना त्याचे दर्शन पडते ती संत कोण कि हे स्थान कोणचे ?
४. भारतातील कोणत्या बहुराळा 'पुलाकी गहर' (पिक सिटी) म्हणतात व को ?

[पान ३९ पहा]

भारताची वेषणे

श्रीकृष्ण

श्रीमहाविष्णू अवतारात ज्याला संपूर्ण अवतार मानतात असा एकच अवतार श्रीकृष्णाचा. वसुदेव आणि देवकी यांच्या पोटी जन्म घेतल्यापासून श्रीकृष्णाने आपल्या लीला दाखवायला प्रारंभ केला. खटानपणी तो गवळ्यांच्या पोरत करीत राहिला. लोका देऊन मारायला आलेल्या राजसी भूषकेचा वध, काङ्क्षिया-मर्दन, पर्वताला बोटावर उचलून लोककटक कोसाचा वध आदि लीला करून गोप-गोपिकांना श्रीकृष्णाने आश्चर्य-चकित करून टाकले. अशा रीतीने सर्वांचे प्रेम संपादन करून गोवटीं द्वारकाचीच नवून आपल्या प्रजेला संपूर्ण सुख-संतोष दिला आणि स्वर्गाचा आदर्श पालक बनला. उच्च धार्मिक मूल्यांचा निर्वाह करणाऱ्या पांडवांच्या पक्षात राहून श्रीकृष्णाने रंगीत विषय मिळवून दिला. भारत युद्धाच्या आरंभी विष्णू अर्जुनाला गोतेचा उपदेश देऊन आपल्या कर्तव्याची जाणीव करून देण्याचे महान् कार्य श्रीकृष्णाने केले. आज ही पिढीपान पिढ्यांना आध्यात्मिक मार्गदर्शन करण्याचे काम 'श्रीमद्भगवद्गीता' करीत आहे.

श्रीकृष्णाच्या सुल-लीलांचे वर्णन व या जगप्रियतेची प्रशंसा करणारी रसाळ काव्ये अनेक भक्त व कवींनी रचलेली आहेत.

श्रीकृष्ण-जयंतीचा उत्सव देशात सर्वत्र मोठ्या उत्साहाने साजरा करण्यात येतो.

चांदोबाच्या बातम्या

पिकासोची भेट

प्रसिद्ध चित्रकार पिकासो यांच्या एका चाहत्याने तीस वर्षांपूर्वी त्यांच्याकडे एक १०० डॉलर (१५०० रु) चा चेक पाठवून विनंती केली की त्याने एक चित्र काढून आपल्याकडे पाठवावे. पिकासोने चेकच्या मागे एका हुसणाऱ्या भुताचे चित्र रेखाटले नि स्वाक्षरी करून तो चेक आपल्या प्रसक्तकाकडे परत पाठविला. गेल्या २४ जून रोजी लंडन मध्ये या खास चेकचा निनाव करण्यात आला आणि ३,९६० पौंड (२०,००० रु) किमतीवर त्याची विक्री करण्यात आली.

सर्व गुलीच !

चीन मधील कुजियनच्या ईशान्य दिशेला गोवांग नावाचे एक गाव आहे. येथ्या ४० वर्षात या गावात १४० मुले जन्मली, त्यात १२ बळकट भुवने व बाकीच्या मुली आहेत १२७. पाहून त्या गावात जन्मलेल्या विमूक्त सर्वेच्या सर्व कुली आहेत. आहे को नाही आमचयांची गोष्ट? त्या पायातीव हजमाग व मला दीतीने केलेली गुलीचा जन्म यांचा माय मुलगा.

सो गरीब माणूस ति त्याची मुलगी यांचा दयाभाव देवमतेचा जाणवला आणि ती त्यांच्या गरीब तरिघावो रस्त्यात त्या गरीब माणसाने सिरीसला हाशिली ही त्याचा मुलगा होय विसत आगारी नाहे आणि बाता त्याच्या जगण्याची वाशा दिवत वाटते

देवी सिरीसने त्या मुलाला एका राखेच्या विमानाचा जोखवत. मुला- ट्याने हे सर्व वाहगारी मुलाची आई आता शांतपणे बसू शकली नाही. हो म्हातारी बाता कायल्या मुलाच काय करणार? ती वावरून गेली आणि आरडा-ओरडा करीत तिने आपल्या मुलाला राखेच्या विमाना मागेर काढला.

सिरीस एकाळा हाभाव भूतनारी प्रमाणे त्याच्या गरीब घराली होती. हापडेंत पोचताना कोठे वर पडून राहिलेल्या गरीबाच्या मुलाच्या डोळ्याने तिने खुबसनेतले लगेचच त्या मुलाचा नेहुरा उगवताना विसू लागला आणि ती हसत बघतानाच उठून बसला. हे पाहून मुलाने त्याही बाप व बहिण यांना मोठे आश्चर्य वाटले

तेव्हा बावलेल्या त्या आईला देवी सिरीस म्हणाली- "हू जरा धीर धरला असताना तर तुझा मुलगा वगैरे खाता असता. मनुष्यच त्याने असा चिडकला असता तु म्हातारी सर्व प्रमाणे लष्ट म्हण टाकलास! बरं बाता काळ ही 'मुला' मुलगा मोठा होईल तेव्हा तो थोडा वाचलो होईल सगळ्या- कल्याणाची कामे करून ती खुप प्रसिद्धा मिळवील"

त्या मुलाच्या आईला अजक आपली मोठा चमत्कार गहावयाचा होता अशी शक्यता होती, ती सिरीसने जोखलेल्या मुलाला उठवून बसवत आणि ती त्याच्यावर काही मंत्र पुढे लावली. मुलाची आई बागेचे हुरीत आणि गुपगुप हा सर्व प्रकार चहात होती

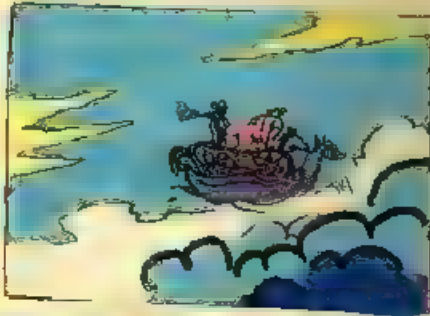
इतकें सांगून देवी सिरीस तेथून निघून गेली. यानंतर काही वेळाने तिचा समजून की तिची मुलगी शांतपणेच राहिले व्हटेली वान शावे आणि आता हो शांतपणेच राणी बनली आहे तिने याच्या गोष्टीबद्दल फार समाधान वाटले

आधीच बायली काही वर्षे ऐकी ऐकी सिरीस त्या घरीच कुटुंबाचा भितरली लहो मुलगा ट्रिप्टोविमस बावा कोणता मोठा झाला ऐकी सिरीस बायली एकदा त्या गरीबाच्या घरी आली आणि तिने त्या मुलाला गॅस्टराचा शायर करायला शिकवले. तिने ट्रिप्टोविमसला ही पेरचं नि मती-वाही करचं शिकवले असा टीलीने सिरीसने त्याचा वक्तवला ऐकिला मोठकरी वक्तवला.

सिरीसने त्या सारखाचा पंचवाल्या श्रुताना हरे उक्याच्या आपल्या रखा-वर बसवले आणि जगातील अनेक देश त्याचा शोधवले तिचा जेवण असा की त्याने सुबाना बेतीची कला शिकवावी. ट्रिप्टोविमसने हे काम जतन टीलीने पार पाडले

ट्रिप्टोविमसने आपल्या बायल ऐकी सिरीस साठी एक नव्य मंदिर बांधले. जस-जसे तिचा जेव, सल-सली वर मंदिरात पूजा-अर्चना कोणता जसाहुरी होऊ लागली. या मंदिरातील उत्सव टीलीने सार्वजनिक अनेक वर्षे मोठ्या धामधुमीने सावरला करीत असा.

विकट हास्य

कित्येक वर्षा पूर्वी भद्राचलच्या जंगलात रस्त्याच्या कडेला एका बोराच्या आश्रम होता, तेथे राहणारा योगी बिल्व आपल्या तपावरणाल लीन असे त्याचे खरीर बद्ध-मुक्त व निरोगी होते त्याची दावी कांय वाढलेली होती. त्याच्या चेहऱ्यावर एक अद्भुत प्रकाश विस त्याला पाहताच त्याला आवरपूवक मनस्तार केव्हाशिवदाय कोणी पुढे जाऊ शकत नसे हा योगेश्वर या जंगलात केव्हा आसा? कसा जाला? कोठून आला? जंगलातल्या कोणत्या ही प्राण्याला माथावत आहिली नव्हती. इथे हा आश्रम कसा बनला, केव्हा बनला-माथावत सनताच आश्रमचे वाटे. लोक त्याच्या महल निरगिराक्या मोष्टी होवत. काही ही अफवा उडान्या तरी लोकांना एवढा किंवास होता की हा आश्रम जखार करण्यासाठी जालंका एक

महात्मा आहे. म्हणून त्याचे आशीर्वाद मिळविण्यासाठी लोक तिथे जमा होत असत, पण योगी कोणाची बोलत नसे. तो निरव मोन-पालन करी. जंगलातील एका जवळ स्थानी तो पंचासक मालून बसे. पाहणारांना राट याचा या जगातील कोणाची काही संबंध नाही. म्हणून तिथे येणारा प्रत्येक माणूस भक्तिमुक्त जंत-कर-जाने जगादमित धाम करून योग्याला मज्जन नमस्कार करून पुढे जाई चौर-डाकुनी मरलेल्या या जंगलात योग्याच्या जागमनामुळे एक प्रकारची जगा आली. लोक जंगलात घेऊ जातले आणि त्यांची संख्या दिवसेंदिवस वाढू लागली त्याबरोबरच जड-मारीच्या घटना ही वाढू लागल्या एक रात्री दम्याच उखीरा जंगलातील या रस्त्याने एक माडी जालली होती

गाडीत तीन मित्रा दोन पुरुष व एक मुलगा होता. बायकाच्या अंगावर दाग दागिने होते एकाएकी डाकूंचा एक सरदार गाडीच्या समोर आला नि त्याने गाडीला वाढवले त्याच्या डोक्यावर बांधलेला सागा, त्याचे बटवटीत काळ डोळे, लोखळांमिधवा हालतीक लाठी नि एकदर वेशभूषा पाहून गाडीत बसलेल्या सर्वांना वाकल-आता आपली प्राणांशी गाठ आहे की मनाचे खूप घाबरले, त्याची शरीर धरधर कावू लागली, तोंडावाटे शब्द कुटेना डाकूंचा सरदार लाठी जमिनीवर आपटत आपटत त्याच्या जवळ आला नि म्हणाला- 'तुम्ही सर्व जण मी काय म्हणतो ते

लक्षपूर्वक ऐका. माझा वडा डाकूंचा असला तरा माझी कामाची पडत वंगळी आहे मला पाहिजे तुमच्या जवळच घन, तुमचे प्राण मला नको आहेत मुकाट्याने आपले दागिने पैसे मला देऊन टाका, बस तुमच्या जिवाला धोका नाही जर तुम्ही माझ म्हणणं ऐकल नाही, तर या झाडीत देवा घरून बसलेल माझ वडा साथी इथ येतोल आणि आपले काम कलकल आरंभ करतील ते सर्व जण माठ निर्दयी आहेत की इशारा करण्याचा अवकाश की ते इथे आलेव....! आता तुमचा तुम्ही विचार करा.'

गाडीत बसलेल्या लोकांनी शाडिकडे पाहिले त्यांना काही भयानक नेहरे दिसत तेथ वाटल, आता आपल्या प्राणांची काही चडमत नाही पुरुष एकमेकाकड पाहू लागले, करणार काय विचारे? बायकांनी आपले सगळे दागिने दिले दागिने आणि पैसांच माठीड उचलीत सरदार म्हणाला- "ठीक आहे, आतां तुम्ही जाऊ वाकता" गाडीत घेऊन सरदार अदृश्य झाला.

थोडक्या वेळाने त्याच रस्त्याने एक व्यापारी चालत तेथे आला डाकूंचा सरदार त्याला सामोरा मला नि म्हणाला- "तुम्हा जवळच सगळ घन दे, नाही तर प्राण घावे लागतील!" तो व्यापारी मोठा घाबरा व बुद्धिमान होता तो डाकूंचा सरदाराला

म्हणाला 'माझ्याजवळ फार थोडे घन आहे, जे आहे ते माझ नाही!' अगदी निर्वयपण तो हे सर्व बोलला

सरदाराने व्यापाऱ्याच म्हणण ऐकल नाही तेव्हा त्या व्यापाऱ्याने आपले सगळे घन डाकूंच्या हाती दिल नि शाडामागे लपलेल्या त्याच्या साथीदारांना उद्गूत म्हणाला- "मित्रांनो, पहा जर! तुमच्या सरदाराच्या हाती मी एक हजार अक्षर्या दिस्या आहेत. तुमच्या पैकी कोणा वर अन्माय होऊ नथ. आपापला भाग नीट आपल्या पदरात पाडून घ्या" अशा रीतीने वारडाओरड करणाऱ्या त्या व्यापाऱ्याला सरदाराने आपल्या सोट्याचे दोन-चार फटकारे लगावले रडत-रडत व्यापारी गंगलातून नाहेर पडला नि एका धर्मशाळेत पोचला. त्या वेळी धर्मशाळेत काही पोलीस व त्यांचा एक अधिकारी यांचा मुक्काम होता त्याने आपल्यावर ओढवलेल्या सकटांची कथा त्यांना दाखवली पोलीस म्हणाले - "तो डाकू सरदार कोठे राहतो, चळ आम्हाला दाखव आता आम्ही त्याला पकडून आपल्या ताब्यात घेतो"

सर्व जण अंगलात आले विस्मई एका जागी लपून बसले. रद्यापारी पुढ चालू लागला आणि त्याच्या बरोबर फक्त अधिकारी मात्र राहिला. बोवांना येतांना

पाहून चोरांचा सरदार त्यांना आडवण्या साठी पुढे आला सोडा जमिनीवर आपटत सरदार त्यांचा धमकावू लागला- "पैसे काढा.....नाहीतर प्राणांशी गाठ आहे, तिकडे पहा झाडीत माझे सर्व साथी तुमचा समाचार घ्यायला तयार आहेत!"

अधिकारी लाठी नि तलवार यांचा उपयोग करण्यात तरबेज होता मोठा बहादुर होता तो! त्याने ताबडतोब गिट्टी वाजवली नि तो डाकूंच्या सरदारावर तुटून पडला अधिकार्याने त्याला घट्ट पकडून खाली पाडले गिट्टीच्या इसाऱ्यावर आर्कल्या सर्व शिपायांना त्यांना आज्ञा दिली - "मी याच्याकडे पाहून घेतो. झाडीत लपून

जावोवा

४३

जसलेल्या राण्या सर्वे दोस्ताना तुम्हो पकडा

शिपाई सरकार लपकल्या चोरांना पकडायला पुढे सरसावले. पण त्यांच्या ऐकी कोणीही जरा मुद्दा हाकला नाही शिपायांशी सामना करायला कोणी पुढे आला नाही किंवा कोणी पळून जायचा ही प्रयत्न केला नाही शिपायांनी त्यांच्यावर लाठीमार केला सर्वे जण जिथल्यातिथे उभे.

नोट पाहिल्यावर झमझल ती सर्वे नुसती बुजगावणी होती, पावसाचे पुतळे. डोक्यावर पागोटो बांधलेली होती सरदाराच्या बुद्धिमत्तेचे सन्माना आश्चर्य वाढले.

योग्याचा आश्रम जवळच होता म्हणून रात्र भर आरंभ करण्यासाठी सर्वे जण तेथे बसले पण योगेश्वरांचा तिथे पत्ताच नव्हता.

अधिकार्यांच्या आज्ञावरून शिपायांनी सारा आश्रम धुंडाळला कुठलेली बरीचशी संपत्ती आणि सोन्या जांबीचे दागिने मिळाले शिपायांनी तो सर्व माव आपल्या

ताब्यात घेतला. आणि थोडे घेतल्यावर आश्रमात एका ठिकाणी एक लांब-काली दाढी भितीला टांगलेली विसली सर्वे जण ती पाहू लागले त्यांच्या आश्चर्याला पारखर राहिला नाही.

तेव्हा डाकूच्या सरदाराने खरं काय ते सांगितले—“आश्चर्ये कसले करीत आहात? तो माझा दिवसाचा पेना आहे. दाढी लावून मी मोन बसलो की भक्ति सावान लोक मला दान करतात रात्री अन्य प्रकारे मला पेना व दागदागिने मिळतात! पण आता मला गुपीत बंदुकीस जाऊ चोका देण्याकाम मंढी थोडंन कोणाला जमत? कायद्याने हात लावू नसतात. केव्हा तरी थोकेबाज पकडला जाणारच! चालायचंच! आज हा देण उद्या आणखी एकादा!”

असे म्हणून सरदाराने विकट हास्य केले अधिकार्याने कपटी व घुर्ते योग्याला राजा समोर नेऊन उभे केले. राजाने त्या दम्याला आजोवन कारावासाची विखा ठाठवले.

वीर हनुमान

राक्षसींनी जे सांगितले ते ऐकून जय जसो. कोसलराज रामाचा मी दास रावणाकड कार राग थाळा त्यान आहे. मी शत्रूचा सहार करतो मी वायू-पूर व बलशाली राक्षसांना बोलवून पुत्र हनुमान आहे! वृक्ष आणि दगडांच्या हनुमानाला पकडून आश्रमाची शाखा बिंदी शस्त्रांनी मी हजार रावणांशी सामना करू ते राक्षसवीर शस्त्राष्टा सह हनुमानाला शकतो. तुमच्या डोळ्यांसमोर मी सारी पकडायला निघाले त्यांना असोक-वनाच्या लला उध्वस्त करून टाकीन नि सीतेला नमस्कार करून रामाकडे जाईन काय वाटले तुम्हाला?”

हे सगळे बोलण ऐकून, राक्षसवीर बाबरले. तारी पण राजा रावणाच्या आदेशानुसार त्यांनी युद्ध करण्याचा निश्चय केला आणि अनेक शस्त्रांचा वापर करायला सुद्धात केली. हनुमानाला प्रवेश-द्वारा-जवळच एक लोखंडी गदा सापडली. ती रामाच्या छत्र-छायेत असलेल्या सुग्रीवाचा हावी घेऊन हनुमानाने अनेक राक्षसांना

खाली पाडले आणि मग तो अशोक-
वनाच्या प्रवेश-द्वारी येऊन दखल जाला.

बाबलल्या राक्ष 'जी' जाऊन राक्षस-
वीराच्या मृत्यूची बातमी रावणाच्या
कानावर घातली. ही ऐकून रावणाचा क्रोध
आपली अटकला आणि त्याने महान् वीर
प्रहस्ताच्या मुलाला हनुमानाशी लढायला
पाठवले.

एवढ्यात शैल्यशासक हनुमानाच्या
नखरेस पडला हनुमानाच्या मनात विचार
आला हा चैत्यप्रासादच का उध्वस्त करून
टाकू नये! लगेच त्याने प्रासादावर उडी
मारली आणि तो धवस्त करून सिंहगर्जना
केली. आता चैत्यप्रासादाचे रक्षक आपली

शस्त्रे घेऊन हनुमानाशी लढायला आले.
हनुमानाने एक खांब उचटून तो हुबेत
गरगर फिरवला आणि राक्षसांचेर फेकला.
संभराच्या रंग राक्षस मृत्यू-मुखी पडले.
बाब घेली प्रहस्ताचा भुज्या जंबुमाली
गाढव जुपलल्या रथावर स्वार होऊन
हातात धनुष्य-बाण घेऊन हनुमानाशी
लढाई करण्यासाठी जाला त्याला पाहताच
हनुमानाचा बुद्धा तोंबतो उस्ताह पाडला
आणि त्याने गर्जना केली.

प्रवेश-द्वारी उभ्या असलेल्या खांबावर
हनुमान बसला होता. जंबुमालीने त्याच्यावर
बाण सोडायला सुरुवात केली. काही बाण
हनुमानाच्या चेहऱ्यावर व हातांवर पडले
आणि तो रक्ताने माखून गेला. आपल्या
जवळ पडलेला एक दळा मोठा दगड
हनुमानाने जंबुमालीच्या रोखाने फेकला.
जंबुमालीने आपल्या बाणांनी तो झाड
खाली पाडला. तसेच हनुमानाने फेकलेल्या
सालवृक्षाला ही त्याने आपल्या बाणांनी
कापून टाकले आणि आणखी काही बाणांनी
हनुमानाकडे जलमी केले. आता हनुमानाला
असह्य राग आला नि आपली लोह-गदा
जोरात फिरवून जंबुमालीकडे फेकली.
तिच्या तडाख्याने जंबुमाली, ह्याचे रक्ष व
थोडे सधांचा तामनाट झाला. कोणी शिल्लक
राहिले नाही.

जंबुमाली मेल्याने जव्हा रावणाने ऐकले
तेव्हा त्याच्या काजनालांना कंष सुटला.
त्याने अग्निहोत्रा सारक्या तेजस्वी आपल्या
सात मन्त्री-पुत्रांना पाचारण केले नि सने-
सह त्यांना हनुमानावर चालून जायना
सांगितले. प्रत्येक जण 'मी हनुमानाला
मारणार!' धडो प्रतिज्ञा करून घोडे
जुपलल्या आपल्या रथात बसून निघाले.
अशोकवनाच्या द्वारी पोचताच त्यांनी
हनुमानावर बाणांचा वर्षाव केला. ते बाण
आपल्या पंथ पोचू नयेत म्हणून
हनुमान आकाशात ढकडे-ढिकडे फिरटाय
घालू लागला. तो सिंह-गर्जना करीत
राहिला आणि त्यामुळे राक्षसांचीं घाबर
मुडी उडाली. हनुमानाने त्यांना हाकाने

ठीस मारले, पायांनी लाथा झाडल्या,
मुठींनी गुद्दे मारले आणि आपल्या नखांचा
उपयोग करून सवौना घायाळ केले. अशा
रीतीने कित्येक राक्षसांचा वंत झाला
मरणारे मेले, ज्यांनी आपले प्राण वाचवले
त्यांनी माग पळ काढला.

हनुमान पुन्हा प्रवेश-द्वारी येऊन टाकला
आपली मुद करण्यासाठी त्याने सर्व अवयव
शिक्षित होते.

रावणाला जव्हा समजले की सर्व मन्त्री-
पुत्र मृत्यू-मुखी पडले, तेव्हा त्याच्या मनात
आत्ता भय निर्माण झाले तरी पण ते बाहेर
न दाखवता रावणाने आपल सेनापती
विरुपाक्ष, मृगश्रु, दुर्ग, प्रषस आणि
भावकर्ण यांना पाचारण करून सांगितले-

'रथ नि हत्ती घेऊन जाऊन तुम्ही त्या वानरांची खांड मोडा. त्याच्याकडे जरा ही दुर्लक्ष करू नका. तो वानरच आहे की नाही यानेच मला संका आहे. हे एकाच महान बलशाली भुव दिसतंय! इन्द्राने तप करून आपला नाश करण्यासाठी याला निर्माण केले असाच असं वाटतंय मला वाली, सुयोध, जांबवंत, मोछ, द्विविद यांच्या सारखे वानरवीर भी पाहिले आहेत वग न्याच्यापैकी कोणात एवढी बहादुरी नाही तुम्ही! आपली सारी शक्ति एकवटून या आ वानराला पकडा नि त्याला बरी दनवा या प्रयत्नात आपले स्वतःचे प्राण भाव गमावून नसू नका."

राजाजा झाली त्यानुसार हे पाच ही सेनापति रथ, हत्ती, घोडे आणि अनेक सत्त्वांचे घेऊन सैन्यासह निघाले आणि हनुमानाच्या जवळ आले. त्यांनी सर्वांनी हनुमानाला वेढल आणि एकसम्राजपद्धते- करून अनेक सैन्यांचा उपयोग केला. त्यांनी फेकलेले काही बाण हनुमानाच्या तोंडावर आले, सैन्य हनुमानाने गर्जना केली आणि पक्षासारखा तो आकाशात उडू लागला. तेव्हा दुर्घराने आकाशात शेकडो बाण सोडले. त्या बाणांपासून आपला बचाव करीत हनुमानाने आपले शरीर विशाल केले आणि विजेप्रमाणे दुर्घराच्या रथावर तो सुटून पडला. दुर्घरा बरोबरच त्याचे रथाचे आठ घोडे भेले, रथाचे तुकडे- तुकडे झाले.

यानंतर हनुमानाने एक सालवृक्ष समूळ उपटून तो विरूपाक्ष व मुराक्ष यांच्यावर टाकला, आणि ते दोघेही प्राणशक्ती मुक्त करू लागला. त्यानं एक छोटी टेकडी उचलून तिच्या प्रहाराने पोहोती सेनापति ज त्याची सेना शोका सहार केला.

मग हनुमान पुन्हा शारापाशी येऊन उभा राहिला.

हनुमानाने आपल्या पाच ही सेनापतींना ठार केल्याची बातमी ऐव्हा रावणाला

मिळाली तेव्हा त्याने आपला मुलगा अक्ष- कुमार बांध्याकडे पाहिले युद्धाची विचार बाबत असमारा अक्षकुमार वडिलांचे असं पाहून म्हणजे युद्धाला बांध्याची आज्ञा हे समजला. एका सोन्याच्या रथावर बसून तो हनुमानाशी युद्धाला सज्ज झाला. आठ घोडे चूपलेला अक्षकुमारचा रथ जसा काही हवेत चाले, या रथावर नेहमी निरनिराळी घटनांचे असत.

अक्षकुमाराने हनुमानाला पाहिले आणि तो समजला की आता गाठ एका असामान्य वीरशी आहे. म्हणून मोठ्या प्रमाणावर युद्धाची रवाना तयारी केली. दोघांच्यात घनघोर युद्ध झाले अक्षकुमाराने हनुमाना- वर निरनिराळ्या शस्त्रांनी महार करायला सुरुवात केली त्यामुळे हनुमानाचा युद्धा बाबतचा उत्साह शाबूत. तो आकाशात उडाला. तेव्हा अक्षकुमार ही आपल्या रथा सह आकाशात उडण करून हनुमानावर बाण फेकू लागला. त्या बाणांच्या ताबट्टी- तून आपला बचाव करीत हनुमान आकाशात फिरू लागला. आता या अक्षकुमाराला कस माराय याबाबत तो विचार करू लागला. हनुमानाने विचार केला—इतक्या लहान वयात अशा पराक्रमी अक्षकुमाराला आता मारणं नाही तर नंतर हा फारच उपद्रव्याच करील. मग त्याने सावधपणे अक्षकुमारचे

पांथ घट्ट पकडले नि त्याला हुवेत सरगरा फिरवून जोराने जमिनीवर आपटले. पाहता पाहता अक्षकुमाराने प्राण सोडले.

अक्षकुमाराच्या मृत्यु बाबत जाणून रावणाला फार दुःख झाले आपले दुःख भाबरत त्याने आपला मुलगा इंद्रजित् कडे पाहिले आणि म्हणाला—'या वानराने आतापर्यंत जडमाली, संख्यांचे पुत्र, पाच सेनापति, पुष्कळ सैन्य आणि मुक्ता बाफटा भाऊ अशा यांचे बळी घेतले. म्हणून त्याच्या शक्तीचा नीट अंदाज घेऊन तू त्याच्याशी युद्ध कर. युद्धभूमीत तू आस्थाप्रमाणच बलाढ्य जाहेस, तू देवतांना युद्धात पराभूत करू शकतोस वू आता आपल्या बरोबर

तेम्य थऊ नकोस जापस्या बसनावरच तुका
अचिन विषवास मयू ये. तु स्वतःच तरलच
उत्तम रीतीने कर करतोस बाबदक मला
पूर्ण विन्यास आहे. म्हुनच की तुला त्या
बागबाबरोबर लढण्यासाठी पाठवीत आहे.”

इंद्रजितने बडिलांना अद्रक्षिणा वातकी
आणि ती बुद्धावर जायका निघाला. रवावर
स्वार होऊन तो उत्तम हनुमानाजना
पोचला. हनुमानाने इंद्रजिता बस पाहिले
त्याला उवाहाच स्फुरण जाक नि त्याने
विह्वाव केला.

इंद्रजितने हनुमानावर बाज बोझावका
भुक्ताव करताच हनुमान अकाकाल उवाका.
इंद्रजिता बाबापाठन स्वतःच बचाव

करोत तो बोठवा उवाहाने बाकाबाज
इतरत विहार कर लायला. इंद्रजिता
अवात जाक की जायका एक ही बाज
हनुमानाका लागचेला नाही, म्हुन तो
मुपच बिडला त्याका समजल की हनु-
मानाका बाजन काही सोप काच नाही
म्हुनच विदाम त्याका बकड्यासाठी
इंद्रजितने हनुमानावर ब्रह्मास्त्र सोडके
बाबुळे ब्रह्मास्त्रात बांचका मेवामे हनुमान
आकाबातून बाकी पडका नि लाचार वनून
निलिच बवत्येत पडून राहिला

जापन ब्रह्मास्त्रात बांचल मेको आहोत
हे हनुमानाका समजल. आता त्याका
बाठवक की ब्रह्मादेवाने त्याका बर दिला
होता—“तू कोणत्या ही अस्त्राने बांचका
जाणावर नाहीस!” तरी पण काही मेळा
ब्रह्मास्त्राच्या बळगात राहण्याचा त्याने.
निश्चय केला. जावकमेनुसार ब्रह्म, इन्द्र
च बाबु त्याका तरलच देतील असा विस्वास
होता. एवढच नव्हे, बाबुळे त्याका बाता
रावणाची बोझावकी संधि विजगाव होती

हनुमान हाक्याक न करता पडून
राहिला. राकस त्याच्या कळक मेळे
त्यांनी त्याका होरांनी बांधून टाकक
हनुमानाका राकसांनी जल बांचल, तशी
ब्रह्मास्त्राची बकड चुटकी. इतर संचन
अतलीक तिच ब्रह्मास्त्र टिकत नाही, ही

बाबोका

गोष्ट इद्रजितला माहित होती, म्हणून मूर्ख राक्षसांनी हनुमानाला साधारण शोरांनी नांमतांना पाहून तो अस्त झाला. पण जवळ राक्षस घेऊन जाऊ लागले तेव्हा मुद्दा हनुमानाला हे समजले नाही की ब्रह्मास्त्राच्या बंधनाने तो मुक्त झालला होता.

लाठ्यांनी मारपीट करीत, मुष्टिप्रहार करीत राक्षस विजयोत्साहाने हनुमानाला रावणाकडे वळून जाऊ लागले.

रावण नि त्याच्या बरवान्यांचे लक्ष हनुमानाकडे वेधत इद्रजित म्हणाला--
"हा तो उद्धत वानर!" मस्त हत्तीसारख्या लंगड्या हनुमानाला पाहून दरबारी जन आपापसात निचाकू लागले.
'हा कोण असावा बर? हा वानर लंकेत कशासाठी आला? कुठल्या कामगिरीवर हा आला असावा? लंकेत याच कुणाचा काय काम बसणार?'

रावणाच्या दरबारात पाऊल ठेवताच हनुमानाने एकदा सर्व दरबारांकडे नजर

टाकली आणि भग्न तो रावणाकडे पहात राहिला. रावणाचे दोळे निखान्यासारखे काळू लागले होते. रावणाने आपल्या भयंकाकडे पाहून जणू काही सुचविले की त्यांनी आता हनुमानाला फेलावर ध्यावला चुकवात करावी. तेव्हा रावणाच्या भयंकांनी हनुमानाला प्रश्न निचारले--

"कोण आहेस तू? आणि इथं कशासाठी आला आहेस? तुला इथं कोणी पाठवले आहे ते सांग!"

हनुमानाने न घाबरता उत्तर दिले--
"वानरराज सुग्रीवाचा मी दूत आहे. त्याने मला इकडे पाठवले आहे!"

तेव्हा रावणाने ग्रहस्ताळा मादेश बिला--
"विचार त्याला की ही इथं कशासाठी आला आहे? त्याने सुंदर असोक-वन उध्वस्त केले. राक्षसिणीस यान का धाववले? आनण्या सेपिकांनी मुद्द करून याने इतक्या राक्षसबोरांचा वध कशासाठी केला?"

नाग देवता

कनकपुरमधे पार्वतीबाई नावाची एक श्रीमन्त स्त्री रहत असे. तिला चार मुलं होती. पतीच्या मृत्युनंतर तीच आपल्या मुलांची आई व बाप अशा दोन्ही भूमिका निभावू लागली. जेव्हा चारही मुले मोठी झाली तेव्हा त्यांनी जवळच्या शहरात एक कापडपुकान घातले. नंतर बागही बुलासाठी शोका मुली पाहून पार्वतीबाईत त्यांची लग्न लावून दिली.

पार्वतीबाई मनानं जांगली होती, पण ती महाकंजुषही होती. घरात लाखो रुपये असूनही, एवढी लेबडी रक्कम खर्च करताना तिच्या नाकी नऊ येत.

सुतांना वाटे-केव्हातरी सायू काही निमित्ताने गाव सांठून फुटं जाईल तेव्हा आपल्याला आवडीचे पदार्थ करून खाता येतील. पण पार्वतीबाईला गाव सोडून जाण्याचा प्रसंग नवचितच येई.

एकदा पार्वतीबाईच्या घाकट्या भावाचे पत्र आले की तिनं त्याच्याकडे निघून यावे तो जवळच्या एका गावी रहत असं पार्वतीबाईने घुस-माच दिवशी तिकडे निघायचे ठरवले. बास, ते ऐकूनच सुताचे चेहरे सजळले!

पण पार्वतीबाई चांगलीच दुष्टार होती तिला हे सर्व लक्षात घ्यायला वेळ लागला नाही पण बस्वर बांध शिने ते दिवू दिल नाही. रात्री पार्वतीबाई क्षोपायला गेली, तेव्हा बराच्या पिछाडीला तुळशीवृन्दावना-जवळ चारी सुता एकत्र जमल्या. आपसात बोलून त्यांनी ठरवले की, सासू दोन दिवस घरी नसेल, तेव्हा आपण आपापल्या आवडीची पदार्थ करून खाऊ या!

बोरली सून म्हणाली, की किती दिवसां-पासून तुपात लळलंलं वडं खायाची आपली इच्छा आहे. दुसरीला काजूकतली खायची

ही सुवाता जातव

होती, तिसरीला सध्याच्या करंज्या खायच्या होत्या, तर चौथीला शिरा-पुरी फारच आवडत असे।

अशा सधेनं पदार्थांची नावे घेतल्यावर त्या बापायच्या स्त्रियांकडे निघून गेल्या. पण दुसऱ्या दिवशी बनवायच्या पदार्थांच्या विचारात त्यांना झोप घेईना. इकडे झोपेचे योग वेळ पडलेल्या सासूने आपले सर्व बोलणे ऐकले असेल, घापी त्यांना काय कल्पना।

दुसऱ्या दिवशी गहाटच सतून पार्वती-वाई नेक्याजीव बसली, अन् आपल्या भावाच्या गावाकडे निघाली. निघणाऱ्या शाडीकडे मुना आनन्दाने पहात राहिल्या.

खरे तर मुना घाल घडीची वाट पहात होत्या, सासू निघाल्यावरून पटापट त्या पदार्थ बनवायच्या तयारीला लागल्या. त्यासाठी आवश्यक सामान मागवले गेले. बड बनवण्यासाठी डाळ पाण्यात भिजत पडली. 'कार प्रकारच्या खाण्या, खटण्या जेवरे बघून तयार झाल्या'.

सर्वजण मोठ्या खुशीत होते त्यांचे नवरे एकीकडे चांगले खायला मिळणार म्हणून खूष होते, तर आईला कळले तर काय होईल म्हणून एकीकडे घाबरतही होते पण चारी मुनांनी आपापल्या नवऱ्यांची समजूत घातली अन् त्यांच्या-कडून आपल्या आईजवळ घाबरेल काही न बोलण्याचे बघूनही घेतले.

चारी भाऊ जेव्हा शहराकडे निघाले तेव्हा मुना पक्वान्ना बनवायच्या कामाला लागली. प्रथम लोखी कडवून दुसऱ्या तयार केले गेले. नंतर डाळ वाटली गेली आता चूल् पेटवणार इतक्यात दरवाजा खट-खटल्याचा आवाज आला.

थोरल्या मुननं जाऊन दरवाजा उघडला तो काय! क्षणभर गोंधळून ती खांबासारखी लिळतच गेली. तमोर सासू साक्षात उभरी! ती हसत हसत मुनेकडे पहात होती.

पार्वतीवाईच्या हातात एक शिप्तर होती तो बरीच दमलेलीही होती शिप्तर टकत

ऊर बघावत ती म्हणाली—आई ग काय उन्हे हे! मधेच गाडी थांबवून परत फिरले आई! पुढे जायची काही श्रामत नाही जायली!" इतके बोलून ती घरात फिरली.

सासूचा आवाज ऐकून इकडे मुना भीतीन भरबर सासू लागल्या. वडा, साखर, काजू वेदाणे जेवरे जितसा लपवून ठेवून त्या भाजवरात निघून आल्या.

"अ? पुढाचा पान बंदोब! काय करीत आहात ग?" मुनांकडे तीक्ष्ण नजर टाकत पार्वतीवाईने विचारले.

"काही नाही सासूवाई! तूप सपल होत ना, म्हणून लोणी कडवले इतकं!" मोठी मून उतरली.

बाकीच्या मुनांनीही तिला पाठिवा घेऊन माना डोळावल्या.

"हो खरच! तुपाच्या तावान मल एक आठवण झाली! मधच घाबरेल त्या माझ्या प्रवासात एक भाकित घेऊन! जवळच्या खुर्चीवर बसत पार्वतीचा म्हणाली.

"काय आश्चर्य घडून सासूवाई! क्वक सांगा न वाड्याला. म्हणत चारी मुनांनी सासूला गराडा घातला.

पार्वतीवाई सांगू लागली मी पहा गाडीतून निघाल न? पण भावाच्या गावाच्या जलिकडल्या जंगलात वेलाच पायात चांगला लाव काटा घुमला, बर जागीच थांबला! गाडीवानाने बतक

काटा काढायला सुरुवात केली. भी जरा ज्वळ असलेल्या एका पडक्या मंडपाकडे निघाले. तिथे जरा बसायचा विचार होता. पण अवाजकच मला तुपातल्या वड्यांच्या वास आला!" असे म्हणून पार्वतीबाई घोडी बांबली.

वड्यांचे नाव निघताच थोरली सून जरा वचकली. पण तिने कसेवसे स्तःतला सावरण घेतले. ते ओळखून दळून पार्वतीबाई सांगू लागली.

"खरंच काय प्रकार आहे तो पहावा म्हणून भी वासाच्या दिशेने निघाले, तर थोडं पुढे रेल्यावर मोठ्या मोठ्या अंड्या-सारख्या विसर्गाच्या खव्याच्या करंज्या तिथे

आढळल्या. मला! ही कसली अंभी, ते न समजून भी पुढे निघाले, पण एकाएकी माझ काळीज बडबडू लागलं!" असे म्हणून ती पुन्हा जरा बांबली.

"कुडे काय - विचलं सातूबाई?" खव्याच्या करंज्यांचं नाव ऐकून बाबरलेल्या तिसऱ्या सुनेने आपली भीति लपवत विचारले-

"हा, तेच तर सांगतेच भी! तिथे गव्हाळ रंगाचा एक माग जायला कणा उभाकून बोलत होता! त्याचा कणा कसा दिसला सांगू?" आपली बाँजळ दाखवत सासू म्हणाली-"इतकी मोठी, अगदी शिरा पुरी ठेवल्यासारखा चमचमत होता तो!"

शिरा-पुरी खूप आवडणाऱ्या बाब्या सुनेला बवळून उचकीच आली. स्वतःला संभाळत तिने विचारले-"मग काय झालं?"

"तेच तर सांगतेच न? मागाला पाहून भी तर बाई बाबळूनच गेले! इतक्यात एक साधू आला तिथे. त्याच्या हातात केळ्याच्या पानाच बांबलेली एक पुरखुंडी होती. मला बाबरलेली पाहून हसून धो म्हणाला-"ही तर तामदेवता आहे बाई! ही जिवे असेल, तिथे नेहमी तुपातल्या वड्यांच्या वास येतो! कणा अगदी शिरापुरी एकच ठेवल्यासारखा दिसतो, अन् याची

अंडी सांदाच्या अंड्यासारखी न दिसता अगदी खव्याच्या करंज्यासारखी दिसतात." इतकं बोलून त्या साधूने हातातली पुरखुंडी उचकली अन् ती मागापुढे ठेवली. माहीत आहे, त्यात काय होत? त्यात तर नाजूक-साजूक काजूकतली होती!" पार्वतीबाईने सांगितले.

"काजूची कतली?" एकचम बोलून, काजूकतली आवडणारी दुसरी सुन संकोचली.

"हो, काजूकतलीच! नायदेवतेने तिचा वास घेतला की साधू ती सिठाई 'प्रसाव' म्हणून उचकली." पार्वतीबाईने आपली हुकीकत संपवली.

सर्व हुकीकत ऐकल्यावर चारी सुनाना कळून चुकले की आपली कुपत मसळत साधूने अक्षरन् अक्षर ऐकलेली आहे! अन् म्हणूनच तिने नायदेवतेची गोष्ट रचून सांगितली आहे. आता चारी सुनानी सासूच्या पाया पडून बोकळेपणी म्हटले-"आम्हाला क्षमा करा सासूबाई!"

पण आता पार्वतीबाईनेही सर्व सुनाना कवटाळत म्हटले-"ठीक आहे, ठीक आहे! आता अगोदर ते शिप्तर ध्या पाहू दकडे! पहा तर खरं, काय आहे त्यात ते!"

सुनानी ते शिप्तर उघडून पाहिले, वा! वा! त्यांचे वेहरे आनन्दाने चमकू लागले! कारण शिप्तरात बरोबर त्यांना हवे असलेले पदार्थ ठेवलेले आढळले त्यांना! तुपातले वडे, काजू-कतली, खव्याच्या करंज्या आणि शिरा-पुरी! काय गंमत!

"तुम्ही किती चांगल्या आहात सासूबाई!" चारी सुन पार्वतीबाईला बिलगत म्हणाल्या. आता पार्वतीबाई बोलू लागली-"खरं तर मीच तुमची सवा मागायला हवी मुलीनी! इतका पैसा असून मी तुम्हाला मनासारखं खावला दिलं नाही. एवढं आहे, त्यात सुख न मिळालं तर काय उपयोग? आता मागुडे, तुम्हाला हवं ते बनवून तुम्ही खात जा, अन् मलाही थोडंस देत जा."

सासूच्या वा उद्गारांनी सुनानाही गहिवरून आले.

मासा हसला!

फार वर्षा पूर्वीची काश्मीर मधील एक गोष्ट. मासे विकारी एक आई टोपलीत मासे घेऊन राजवाड्यावर आली. राणीला मासे फार आवडत. ती टोपलीतील मासे पाहू लागली. एक मासा उडचा मारीत होता.

राणीने मासेवल्लीला विचारले—“मला मादी मासा पाहिजे. हा तर आहे की मादी?”

हा प्रश्न ऐकल्या बरोबर मासा हसला! मासेवल्ली म्हणाली—“माझ्या टोपलीत तर सगळे तरबे आहेत.” राणीने एक ही मासा खरेदी केला नाही. मासा हसला म्हणून राणीला फार राग आला. त्या रागात ती आपल्या कोपमननात निवून गेली.

राणीच्या रागाचं कारण राजाला समजलं. मंत्र्याला बोलवून राजा म्हणाला—“एका यःकश्चित् आशाचं एवढं साहस

की त्याने या देशाच्या राणीला हसलं! सावधान, एक महिन्याच्या आत भाषांच्या हसण्याचं कारण वाचून तु मला सांगितलं नाहीस तर तुझं डोकं उडवलं जाईल!” मंत्र्याला ही सूचना देऊन राजाने रवाना केले.

मंत्र्याला फारच दुःख झालं, दुःखीकप्ती अंतःकरणाने तो घरी आला. अनेक बुद्धिमान पंडित, चतुर व्यक्ति, ज्योतिषी, योगी नि मांत्रिकांशी त्याने सल्लामसलत केली. उद्यास वंतःकरणाने मंत्र्याने सर्वांना एकच जबाब विचारला—“एक सामान्य मासा राणीला हसला. बाचं काय कारण असावं तुम्ही मला सांगाल?”

कोणी ही संतोषजनक उत्तर देऊ शकलं नाही. मंत्री बिचारा निराश झाला. त्याने प्राणांची आशा सोडली.

मंत्र्याचा मुलगा मोठा बुद्धिमान होता. आपल्या वडिलांच्या प्रश्नाचं उत्तर शोधा-

यला तो स्वतःच निघाला. काही दिवस त्याने प्रवास केला. एकदा रस्त्यात त्याला एक शेतकरी भेटला. त्या शेतकऱ्यासह मंत्र्याचा मुलगा ही चालू लागला.

काही अंतर चालून गेल्यावर म्हाताऱ्या शेतकऱ्याला मंत्र्याच्या मुलाने विचारले—“असं चालण्याऐवजी आपण दोघांनी एकमेकांना आपल्या खांद्यावर उचलून घेतलं तर प्रवासाचे असं कमी होईल नाही?”

शेतकऱ्याने काही उत्तर दिलं नाही. त्याला वाटलं या मुलाच्या डोकं जरा विपडलेलं दिसतंय!

बाणखी काही अंतर चालून गेल्यावर मंत्र्याच्या मुलाने कापणीला तयार असलेलं एका शेतातलं पीक पाहिलं. त्याने म्हाताऱ्याला विचारलं—“आता पर्मत हे पीक कोणी खाऊन का बरं नाही टाकलं?”

या ही प्रश्नाचं शेतकऱ्याने काही उत्तर दिलं नाही. पण त्याचा संवेह मात्र दुणावला, जरूर या मुलाचं डोकं फिरलेलं दिसतंय!

असंच बाणखी पुढे गेल्यावर एक जंगल लागलं. मंत्र्याच्या मुलाने आपल्या मुरा काढला नि तो शेतकऱ्याला देऊ विचारलं—“हा सुखं घेऊन जाऊन दोन छोडे आणि शकतील? आपल्याला उपयोगी होतील. हा मुरा मात्र फोडे हसू नकोस हं! हा मोठा मूल्यवान आहे.”

शेतकऱ्याने या प्रश्नाचं ही काही उत्तर नाही दिलं. पण मनात त्याने पक्कं आणलं की हा मुलगा सरबच केश आहे.

जंगल ओलांडून दोघे जण शहरात आले. शहरात कोणी ही त्यांच्याशी बोललं नाही. शहर चारी बाजूंनी निरखून पाहून मंत्र्याचा मुलगा म्हणाला—“वा, काय छान शमशान आहे!” शेतकरी हसला.

आता शहर पार करून दोघे ही शमशानात आले. शमशानात एका प्रेताचा दाहसंस्कार चालू होता. मेलेल्या माणसाचे नावेवाईक तेथील लोकांना व रस्त्यावरून जाणाऱ्यांना काही काळान्येदाचं देत होते. त्या दोघांना ही काही खाद्य-पदार्थ मिळाले.

दीन पावले नाकून भवो-पुत्र बाबला, चारी बालून पहात जो म्हणाला-
“वा! किती भव्य नगर आहे नाही!”

शेतकऱ्याला आता सर्व कळून चुकले होते. तो गप्प राहिला. दोघे ही चालत राहिले. एक नाला आडवा आला. शेतकऱ्याने वहाणा हातात घेतल्या, थोटर जरा वर कळत नोट बांधले आणि तो नाला पार करून गेला. पण मंत्र्याच्या मुलाने असं काही न करता नाला पार केला.

थोडो शेतकरी आपल्या याची पोचला. आपल्या बरोबर आलेला मुलगा वेडा आहे, हे माहित असूनही, शेतकऱ्याने त्याला आपल्या घरी जेवायला बोलवले.

यावर मंत्र्याचा मुलगा म्हणाला-“मी तुमच्या घरी येईन. पण जगोबर तुमच्या घराच्या तुळ्या मजबूत आहेत याची खात्री करून घ्या नि मग मला बोलवा.”

या वेड्याशी बोलण्यातच काही अर्थ नाही असा विचार करून शेतकरी एकदाच घरात शिरला. आपली बायको व मुलींना बरोबर आलेल्या मुलाची कथा विस्ताराने सुनावली.

शेतकऱ्याची मुलगी मोठी चतुर होती. वडिलांनी सांगितलेल्या गोष्टी ऐकून म्हणाली-

“पिताजी, आपल्या बरोबर जो मुलगा आलेला आहे, तो वेडा नाही. बांगला बुद्धिमान दिसतो आहे. म्हणूनच त्याचं बोलणं तुम्हाला समजलं नसावं! एकमेकांना खांबांवर घेऊन जाण्याचा अर्थ आपापसात गप्पा-गोष्टी करीत प्रवासाचा त्रास हलका करीत चलयो. शेताला खाऊन टाकण्याचा अर्थ सावकारांनी हे पोक वजून आपल्या घशात कसं घातलं नाही? घुरा घेऊन जाऊन दोन घोडे आणण्याचा अर्थ दोन फोक कापून आणणे, वेळ आली तर ते उपयोगी पडतील. राहुरात आपल्या ओळ-खोब कोणी नसेल तर ते समजाने नाही का? नाला पार करताना पाण्यात कशावर

पाव पडेल सांगता येत नाही, म्हणून त्याने आपला काडल्या नाहीत! हा मुलगा बुद्धिमान दिसतोय. आपल्या घराच्यात तुळ्या मजबूत आहेत याचा अर्थ त्याला जेवण देण्याचा खर्च आपण सहन करू शकतो ना असा आहे. मी त्याचं आतिथ्य अवश्य करीन.”

शेतकऱ्याच्या मुलीने बारा चपात्या, एक छोटीशी वाटी भर तूप, एका भांड्यात अर्धा शेर दूध असं सगळं एका नोकराच्या हाती दिलं नि गावाबाहेर विध्यात घेत असलेल्या मंत्र्याच्या मुलाकडे त्याला पाठवले. तिने बरोबर एक पत्र ही दिले. पत्रात लिहिले-

“मित्रा, चंद्र संपूर्ण आहे. वर्षाचे बारा महिने असतात. समुद्र आपला किनारा पार करू इच्छितो आहे.”

शेतकऱ्याच्या मुलीला नोकर भोजन-सागरी घेऊन निघाला. त्याला वाटेत त्याचा मुलगा भेटला. त्याला भूक लागली होती. थोडं भोजन स्थाने आपल्या मुलाला दिलं नि बाकीच जाऊन मंत्र्याच्या मुलाला दिलं. मंत्र्याच्या मुलाने भोजन केलं, शेतकऱ्याच्या मुलीने दिलेले पत्र वाचले आणि त्याचं एक उत्तरही लिहिलं. नोकरा करवी ते उत्तर शेतकऱ्याच्या मुलीला मिळालं. उत्तरात लिहिलं होतं-

“घरगुदाह! अगावास्येचा चन्द्र होता, म्हणून तो दिसलाच नाही. मला वाटतं वर्षाचे आकराच महिने असतात. समुद्रातील निम्मे पाणी आटून गेले, आता तो आपला किनारा कसा ओलांडून जाणार?”

हे पत्र वाचताच शेतकऱ्याच्या मुलीने रागाने नोकराला विचारले-“मी दिलेलं तूप, एक चपाती आणि निम्मा कुडाचं तू काय केलस?”

नोकराच्या बोरीचा पत्ता जागला. शेतकऱ्याच्या मुलीने नोकराला विचारताच त्याने तत्काळ खरं सांगून टाकलं. आता मंत्र्याच्या मुलाची धुवारी शेतकऱ्याच्या ही लक्षात आली.

म्हणतारा शेतकरी लगेच घराबाहेर पडला. स्वतः आजून मंत्र्याच्या मुलाला घरी घेऊन आला. मंत्र्याचा मुलगा नि शेतकऱ्याची मुलगी बराच वेळ गप्पा-गोष्टी करीत बसले. शेवटी मंत्र्याच्या मुलाने शेतकऱ्याच्या मुलीला माता राणीला हुसल्याची गोष्ट सांगितली आणि विचारले— “सगि वरं, भासा राणीला का हुसला जसावा?”

शेतकऱ्याची मुलगी म्हणाली— “राणीच्या अंतःपुरात सर्वांची नजर चुकवून एकादा पुरुष रहात जसावा!”

हे उत्तर ऐकून मंत्र्याच्या मुलाला आश्चर्य वाटले. तो म्हणाला— “हे खरं असेल तर ते सिद्ध केलं पाहिजे. तू वा कामी मला मदत करशील? माझ्या बडिलांचे प्राण वाचतील!”

शेतकऱ्याच्या मुलीने हा प्रस्ताव मान्य केला नि मंत्र्याच्या मुलाला मदत करण्यासाठी ती त्याच्या बरोबर निघाली. दोघे राजधानीत पोचले आणि मंत्र्याच्या घरी

आले. शेतकऱ्याच्या मुलीचा तर्क जाणून मंत्री खुश झाला. त्याने आजून राजाला माझ्याच्या हुसत्याचं कारण सांगितलं.

राजाने मंत्र्याला विचारलं— “पण याला काही पुरावा?”

शेतकऱ्याच्या मुलीने सुचवले— “एक खंदक खणा, आणि राणीच्या सर्व सेविकांना एकेक करून त्यात उडी मारायला सांगा.”

एक खंदक खणण्यात आला आणि एकेक सेविकेला बोलवून तिला खोत उडी मारायला सांगण्यात आले. सर्वांना भीति वाटली, कोणी ही उडी मारली नाही. फक्त एकीने घाडस केलं! शेतकऱ्याची मुलगी म्हणाली— “ही स्त्री नाही, हा पुरुष आहे!” खरंच ती सेविका पुरुष होती. हे समजल्यावर राणीला फार आनंद झाला. तिने त्या पुरुषाला कडक शिक्षा सुनावली.

राजाने मंत्र्याला अनेक पारितोषिके दिली. मंत्र्याचा मुलगा आणि शेतकऱ्याची मुलगी यांचा विवाह पाटमाट्यात साजरा झाला.

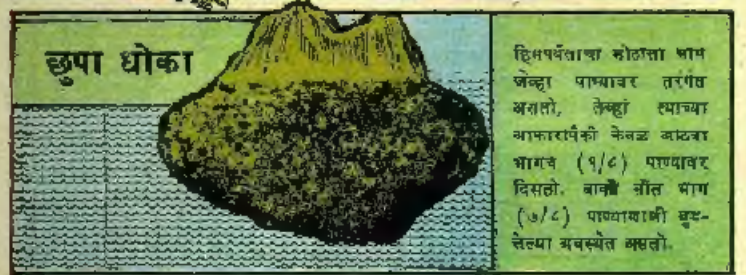

निसर्गातील आश्चर्ये :

सर्वात लहान डायनोसॉर

सर्वच डायनोसॉर भावांमध्ये विद्यात नसतात, त्यात काही लहानही असतात. सर्वात लहान डायनोसॉर म्हणजे पक्षांचा आकार असलेला कम्पेपेनासस. याची लांबी फक्त दोन फूटच असते.

छुपा धोका

हिमपर्वताचा मोठासा भाग जेव्हा पाण्यावर तरंगत असतो, तेव्हा त्याच्या आकारापासून केवळ अष्टाव भागाचे (१/८) पाण्यावर दिसते. बाकी तीन भाग (७/८) पाण्याखाली बुडलेल्या अवस्थेत असतो.

काढ्यांची मेजवानी

गॅलापगोस द्वीपावर जसगाच्या पाकी (हॅव्हा इगुआना) काढ्यांची सारे काढ्यांसह खाऊन राहतात.